

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060205

DOM
2018-08-24
Stockholm

Mål nr
M 4908-17

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2017-05-08 i mål nr M 4218-15, se bilaga A

PARTER

Klagande

Skanska Industrial Solutions AB, 556793-1638
112 74 Stockholm

Ombud: GH

Ombud: KW

Ombud: bolagsjuristen EW

Ombud: advokaten CH

Motpart

1. Länsstyrelsen i Västra Götalands län
403 40 Göteborg

2. TS

3. THB

Dok.Id 1401847

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00–16:30
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

4. BE

SAKEN

Ansökan om tillstånd till bergtäkt och bortledande av grundvatten på fastigheterna X och Y i Lilla Edets kommun, m.m.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens dom endast på följande sätt.

Mark- och miljööverdomstolen upphäver delegationsvillkor D4.

Under rubriken Tillstånd ska första strecksatsen i fjärde stycket ha följande lydelse.

Tillståndet omfattar ett maximalt årligt uttag av 500 000 ton bergmaterial. Det årliga uttaget får dock under 5 år av tillståndstiden uppgå till maximalt 700 000 ton.

Villkoren 3, 5, 11, 16, 19 och 23 samt delegationsvillkor D2 ska ha följande lydelse.

Villkor 3

Om uttaget av berg planeras överstiga 500 000 ton under ett kalenderår ska tillsynsmyndigheten informeras om detta senast fyra veckor innan den planerade produktionsökningen. Av informationen ska skälen till ökad produktion framgå, vilka ökade störningar som förväntas samt under vilken tidsperiod det ökade uttaget ska ske.

Villkor 5

Verksamheten får endast bedrivas helgfria vardagar, måndag till fredag, kl. 06.00–18.00. Utlastning får ske kl. 06.00–22.00.

Utlastning utöver angivna arbetstider får ske under högst 10 dagar per kalenderår. I händelse akuta behov, vid t.ex. halkbekämpning, olyckor etc. får utlastning ske under övrig tid.

Villkor 11

Om buller från bolagets transporter på väg 167 till och från täktverksamheten på sträckan mellan korsningarna vid Grinneröd och Hasteröd, se bilaga B, vid uteplats i anslutning till byggnadens mest bullerdämpade sida på bostadsbyggnader utmed denna sträcka, medför att buller någon gång under dygnet överskrider maximal ljudnivå 70 dB(A) eller ekvivalent ljudnivå 55 dB(A), mätt under den tid som utlastning och uttransporter får ske (villkor 5) ska bolaget bekosta installation av bullerskydd på fastighet som berörs på ovan angivet sätt om fastighetsägaren begär det.

Villkor 16

Följande skyddsåtgärder ska gälla för fågellivet:

- Nordöstra delen av brytningsområdet undantas från brytning av berg under hela tillståndstiden i enlighet med Skanska Industrial Solutions AB:s åtagande.
- Sprängning får under perioden från 1 februari till 15 september inte ske närmare konstaterad boplats för berggub, d.v.s. boplats som är tagen i besittning någon gång under häckningssäsongen, än 100 m.
- Krossning får under perioden 1 februari till 15 september inte ske närmare konstaterad boplats för berggub, d.v.s. boplats som är tagen i besittning någon gång under häckningssäsongen, än 50 m.
- Under perioden 1 maj till 15 september får sand inte avbanas om det riskerar att skada aktiva bohål för backsvala.
- Sand eller annat lämpligt bosubstrat för backsvalar får inte avbanas så att tillgången till branter lämpliga för backsvalehäckning minskar.

Om tveksamhet råder kring bedömningen av konstaterad boplats ska expertis inom området anlitas för bedömningen.

Villkor 19

Halter i de massor som tas emot får inte överstiga de nivåer som anges för ”mindre än ringa risk” enligt Naturvårdsverkets handbok 2010:1 eller senare uppdateringar av denna. Misstänks andra föroreningar än de som anges i handboken ska provtagning ske i samråd med tillsynsmyndigheten.

Villkor 23

Senast tre år innan tillståndet för verksamheten upphör ska bolaget inge en slutlig efterbehandlingsplan till tillsynsmyndigheten, upprättad i samråd med tillsynsmyndigheten. I den slutliga efterbehandlingsplanen ska särskilt framgå vad som stadgas i villkor 7 avseende efterbehandling.

Delegationsvillkor D2

Begränsningsvärden för vattenkvaliteten i utgående vatten från verksamhetsområdet.

2. Mark- och miljööverdomstolen beslutar att sekretessbestämmelsen i 20 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska fortsätta att vara tillämplig för de uppgifter om berguv som finns på sid. 8-18 i aktbilaga 81 och på sid. 21-29 i aktbilaga 82 och som har lagts fram vid Mark- och miljööverdomstolens huvudförhandling inom stängda dörrar.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Skanska Industrial Solutions AB (Skanska) har yrkat att den överklagade domen ska ändras enligt följande:

1. Det maximala årliga uttaget ska i första hand få uppgå till 700 000 ton bergmaterial och i andra hand till 700 000 ton bergmaterial med begränsningen att uttag över 500 000 ton får ske under högst fem kalenderår av tillståndstiden.

2. Villkor 3 ska i första hand upphävas och i andra hand ändras så att Skanska ska informera tillsynsmyndigheten istället för att anmäla om den årliga produktionen kommer att överstiga 500 000 ton. Skanska föreslår följande lydelse: ”Om uttaget av bergmaterial kommer att överstiga 500 000 ton under ett kalenderår ska tillsynsmyndigheten informeras om detta senast fyra veckor i förväg. Av informationen ska det framgå under vilken tidsperiod det ökade uttaget ska ske.”

3. Villkor 5 ska i första hand ges följande lydelse:

”Verksamheten får bedrivas helgfria vardagar, måndag–fredag kl. 06.00–18.00.

Utlastning får ske kl. 06.00–22.00.

Vid större projekt kan utlastning tillfälligt behöva ske utöver normala arbetstider.

I händelse av t.ex. halkbekämpning, olyckor etc. får utlastning även ske under övrig tid.”

Villkor 5 ska i andra hand ges följande lydelse:

”Verksamheten får bedrivas helgfria vardagar, måndag–fredag kl. 06.00–18.00.

Utlastning får ske kl. 06.00–22.00.

Under maximalt 10 dagar per kalenderår, får utlastning ske utöver angivna arbetstider.

Utlastning utöver detta, t.ex. vid större projekt, får endast ske efter tillsynsmyndighetens godkännande.

I händelse av t.ex. halkbekämpning, olyckor etc får utlastning ske under övrig tid.”

4. Sista meningen i villkor 10 ska ges följande lydelse:

”Kontroll ska ske senast ett år efter det att tillståndet har tagits i anspråk samt därefter så snart det har skett förändringar i verksamheten som kan medföra mer än obetydligt ökade bullernivåer eller när tillsynsmyndigheten i övrigt anser att kontroll är befogad.”

5. Villkor 11 ska upphävas.

6. Villkor 16 ska i första hand ges följande lydelse:

Följande skyddsåtgärder ska gälla för fågellivet:

-Sprängning får under perioden 1 februari till 15 september inte ske närmare konstaterad boplats för berguv, d.v.s. boplats som är tagen i besittning någon gång under häckningssäsongen, än 100 meter.

-Krossning får under perioden 1 februari till 15 september inte ske närmare konstaterad boplats för berguv, d.v.s. boplats som är tagen i besittning någon gång under häckningssäsongen, än 50 meter.

-Under perioden 1 maj-15 september får sand inte avbanas om det riskerar att skada aktiva bohål för backsvala.

-Sand eller annat lämpligt bosubstrat för backsvalor får inte avbanas så att tillgången till branter lämpliga för backsvalehäckning minskar.

Om tveksamhet råder kring bedömning av konstaterad boplats ska expertis inom området anlitas för bedömning.

Villkor 16 ska i andra hand ges följande lydelse:

Följande skyddsåtgärder ska gälla för fågellivet:

-Utöver senast konstaterad boplats för berguv ska alltid minst en lämplig alternativ boplats finnas inom verksamhetsområdet.

-Sprängning får under perioden 1 februari till 15 september inte ske närmare konstaterad boplats för berguv, d.v.s. boplats som är tagen i besittning någon gång under häckningssäsongen, än 100 meter.

-Krossning får under perioden 1 februari till 15 september inte ske närmare konstaterad boplats för berguv, d.v.s. boplats som är tagen i besittning någon gång under häckningssäsongen, än 50 meter.

-Under perioden 1 maj till 15 september får sand inte avbanas om det riskerar att skada aktiva bohål för backsvala.

-Sand eller annat lämpligt bosubstrat för backsvalor får inte avbanas så att tillgången till branter lämpliga för backsvalehäckning minskar.

Den första strecksatsen i villkoret gäller inte om berguvs boplats saknats inom brytningsområdet under fem (5) på varandra direkt efterföljande häckningssäsonger. Om tveksamhet råder kring bedömning av konstaterad boplats ska expertis inom området anlitas för bedömning. Lämplig alternativ boplats ska beslutas i samråd med tillsynsmyndigheten samt expertis inom området.

7. Första meningen i villkor 19 ska ges följande lydelse:

”Halter i de massor som tas emot får inte överstiga de nivåer som anges för ”mindre än ringa risk” enligt Naturvårdsverkets Handbok 2010:1 eller senare uppdateringar av denna.”

8. Villkor 23 ska ges följande lydelse:

”Senast tre år innan tillståndet för verksamheten upphör ska bolaget inge en slutlig efterbehandlingsplan till tillsynsmyndigheten, upprättad i samråd med tillsynsmyndigheten. I den slutliga efterbehandlingsplanen ska särskilt framgå vad som stadgas i villkor 7 avseende efterbehandling.”

9. Delegationsvillkor D2 ska ges följande lydelse: ”Begränsningsvärden för vattenkvaliteten i utgående vatten från verksamhetsområdet.”

10. Delegationsvillkor D3 ska ändras så att enbart efterbehandlingsplan omfattas och således inte täktplan. Delegationsvillkoret ska ges följande lydelse: ”Efterbehandling av verksamheten, villkor 23”.

11. Delegationsvillkor D4 ska upphävas.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län har angett inställning enligt följande:

1. Länsstyrelsen motsätter sig bolagets yrkande om förändring av det maximala årliga uttaget av bergmaterial till 700 000 ton. Länsstyrelsen kan dock acceptera i första hand att det maximala årliga uttaget av bergmaterial bestäms till 400 000 ton och att uttaget under enstaka år får uppgå till 700 000 ton eller i andra hand att det maximala årliga uttaget av bergmaterial bestäms till 400 000 ton och att uttaget under maximalt fem (5) kalenderår får uppgå till maximalt 700 000 ton.

2. I första hand kan villkor 3 ändras på så sätt att om uttag av bergmaterial planeras överstiga 400 000 ton under ett kalenderår ska tillsynsmyndigheten informeras senast fyra (4) veckor innan den planerade produktionsökningen. Av informationen ska skälen till ökad produktion framgå och vilka ökade störningar som kan förväntas samt under vilken tidsperiod det ökade uttaget ska ske.

I andra hand kan villkor 3 ändras så att om uttaget av berg planeras överstiga 400 000 ton under ett kalenderår ska tillsynsmyndigheten informeras senast fyra (4) veckor i förväg. Av informationen ska det framgå under vilken tidsperiod det ökade uttaget ska ske.

3. Länsstyrelsen kan acceptera att villkor 5 ändras enligt följande:

”Verksamheten får bedrivas helgfria vardagar, måndag–fredag, kl. 06.00–18.00.

Utlastning får ske kl. 06.00–22.00. I händelse av t.ex. halkbekämpning, olyckor etc. får utlastning även ske under övrig tid.”

4. Länsstyrelsen motsätter sig att villkor 10 ändras.

5. Länsstyrelsen motsätter sig att villkor 11 upphävs, men föreslår att villkoret ges följande lydelse:

”Om buller från bolagets transporter på väg 167 till och från täktverksamheten på sträckan mellan korsningarna vid Grinneröd och Hasteröd, vid uteplats i anslutning till byggnadens mest bullerdämpade sida på fastigheter utmed denna sträcka, medför att buller någon gång under dygnet överskrider maximal ljudnivå 70 dB(A) eller

ekvivalent ljudnivå 55 dB(A), mätt under den tidsrymd som utlastning och uttransporter får ske (villkor 5), ska bolaget bekosta installation av bullerskydd på fastighet som berörs på ovan angivet sätt om respektive fastighetsägare inte motsätter sig det.”

6. Länsstyrelsen motsätter sig att sista meningen i första strecksatsen om alternativ boplatz i villkor 16 ska tas bort. Länsstyrelsen motsätter sig att andra stycket, första meningen i villkor 16 ändras i enlighet med bolagets yrkande men kan acceptera följande justering.

I första hand:

De tre första strecksatserna i villkoret gäller inte om berguvsrevir inte omfattat någon del av verksamhetsområdet under tio (10) på varandra direkt efterföljande häckningssäsonger.

I andra hand:

De tre första strecksatserna i villkoret gäller inte om berguvsrevir saknas inom 5 km radie från verksamhetsområdets yttre gräns under tio (10) på varandra direkt efterföljande häckningssäsonger. Då i förekommande fall berguv åter häckar i tälten ska de tre första strecksatserna åter gälla.

7. Länsstyrelsen motsätter sig att delegationsvillkor D3 ändras.

8. Länsstyrelsen tillstyrker att villkor 19, villkor 23 och delegationsvillkor D2 ändras i enlighet med Skanskas yrkande.

9. Länsstyrelsen tillstyrker att delegationsvillkor D4 upphävs.

TS och THB har motsatt sig att Skanska ges tillstånd till ett ökat maximalt årligt uttag av bergmaterial, att villkor 5 ändras så att utlastning får ske fram till kl. 22.00 och att villkor 11 upphävs.

BE har motsatt sig att Skanska ges tillstånd till ett ökat maximalt årligt uttag av bergmaterial, att villkor 5 ändras så att utlastning får ske fram till kl. 22.00 och att villkor 11 upphävs.

UTVECKLING AV TALAN

Skanska har anfört i huvudsak följande:

Maximal årlig produktion

Skanska misstänker att begränsningen av produktionsvolymen beror på ett missförstånd eftersom Skanska har angett att den årliga "normalproduktionen" uppgår till 350 000 ton. Normalproduktionen motsvarar den genomsnittliga produktionsvolymen. Den årliga produktionsvolymen kommer variera kring detta medeltal beroende på efterfrågan på ballastmaterial. Begränsningen till den angivna normalproduktionen innebär en risk för att Skanska under hälften av tillståndstiden inte kommer kunna producera de volymer som efterfrågas vid större infrastrukturprojekt. Skanska har visserligen medgett tillstånd till en årsproduktion om maximalt 700 000 ton under enstaka kalenderår, med det är otydligt vad som avses med "enstaka år". Problem kommer att uppstå vid anbudsförfaranden om Skanska måste avvakta länsstyrelsens godkännande. Det finns behov av bergmaterial i området med ansökt omfattning. Skanska kommer inte att producera 700 000 ton varje år men behöver vid utökad produktion ha flexibiliteten att kunna leverera utan att anmälan måste göras. Ökningen av transporter till och från täkten vid maximal årsproduktion ligger omkring 47-52 procent (85-95 bilar). Störningarna blir obetydligt större vid maximal produktion. Om tillåtet uttag inte ändras kommer Skanska relativt omgående att behöva ansöka om ändringstillstånd, vilket inte kan anses vara processekonomiskt försvarbart.

Villkor 3

Villkoret medför en otydlighet. Eftersom omfattningen av verksamheten redan har godkänts behövs inte villkoret. Villkoret slår orimligt hårt mot Skanska som måste få ett godkännande från tillsynsmyndigheten varje gång det vill producera mer än genomsnittsnivån. Skanskas flexibilitet kommer därigenom att minska. Stora projekt

kräver ofta en snabb hantering och det finns sällan tid för att inhämta och avvakta ett godkännande i sex veckor. Det räcker att informera tillsynsmyndigheten vid uttag som överstiger 350 000 ton.

Villkor 5

Enligt Skanska är villkoret konkurrensbegränsande då de flesta täkter saknar motsvarande begränsning. För att komma ifråga som leverantör i vissa projekt måste Skanska ha möjlighet att kunna köra ut bergmaterial efter kl. 18.00 på vardagar. Trafikverket är en stor kund och i stora väg- och järnvägsprojekt utförs ofta arbete kvälls- och nattetid för att störa övrig trafik så lite som möjligt. Skanska kan inte delta i upphandlingar där krav ställs på att utlastning kan ske kvälls- och nattetid. Det förekommer tung trafik på väg 167 dygnet runt även om bolaget inte tillåts transportera material då. Transporter på kvälls- och nattetid medför en marginell miljöpåverkan och föreskrivna bullervillkor kommer att innehållas. Blixthalka och andra olyckor kan inträffa även efter kl. 22.00, varför det är orimligt att utlastning i händelse av akuta behov endast får ske till kl. 22.00. Vid sådana händelser måste det finnas möjlighet att lasta ut när som helst på dygnet. Begreppet ”större projekt” är i detta avseende inte kopplat till villkor 3 utan avser transporter nattetid vid enstaka tillfällen under ett år, vilket bör godtas utan att anmälan görs eller information ges.

Villkor 10

Att genomföra kontrollberäkningar av verksamheten vart tredje år utan att någon väsentlig förändring av den bullrande verksamheten eller något som påverkar den har skett kommer inte ge några högre beräknade bullervärden än de som har presenterats i bullerutredningen som ”värsta fall”-scenarion. Kontrollerna bör därför ske först när det skett någon förändring i verksamheten som kan medföra mer än obetydligt ökat buller eller när sådan kontroll är befogad. Det är inte befogat att regelmässigt utföra mätningar till en kostnad om ca 50 000–100 000 kr. Dessutom kommer bullret från verksamheten att minska snarare än öka eftersom brytning i fortsättningen kommer att ske längre bort från bebyggelse samt på djupet. Bergväggarna kommer då att fungera som bullerdämpande skärmar.

Villkor 11

Villkoret är oprecist, alltför ingripande och oskäligt. Väg 167 går mellan E45 i Lilla Edet och väg E6 i Ljungskile och är ca 20 km lång. Utmed vägen finns många bostäder på varierande avstånd från vägen. Här finns också andra industrier och täktverksamheter som nyttjar vägen med tung trafik. Väg 167 är en allmän väg och faller under Trafikverkets ansvar. Skanska har inte rådighet över vägen eller huvudparten av den trafik som trafikeras där. Enligt bullerutredningen har trafiken till och från täkten marginell eller ingen påverkan på de beräknade ekvivalenta och maximala ljudnivåerna. Det är övrig trafik som är dimensionerande för ekvivalent och maximal ljudnivå. Skanska har genom sina utredningar i målet visat att Skanskas bidrag till trafikbuller avseende ekvivalent ljudnivå är ca 1dB(A) vilket inte är en hörbar skillnad. Denna ökning förekommer enbart vid maximalt ansökt årsproduktion och beräkningen är utförd vid det bostadshus som ligger närmast väg 167 i verksamhetsområdets närhet. Beräkningarna grundar sig på en medellast på 25 ton per fordon. Sedan ansökan lämnades in har dock reglerna för tillåtna fordonsvikter ändrats varför medellasten kan vara större. Antalet transporter kan därför antas bli mindre. Trafikverket kan t.ex. sänka hastigheten, vilket skulle ge direkt effekt i bullerhänseende för bostäder längs väg 167. Kostnaden för en hastighetsbegränsning är betydligt mindre än vad kostnaden för uppförande av bullerplank är. Det kan därför inte vid en bedömning enligt 2 kap. 7 § miljöbalken anses motiverat att ålägga Skanska att uppföra bullerplank. Hela sträckan om 20 km kan inte anses utgöra närområde till anläggningen på så sätt att Skanska ska åläggas ett ansvar för bullerreducering. Det är inte heller skäligt om Skanska skulle behöva bekosta bullerreducering en begränsad sträcka av vägen. Skanskas transporter fördelar sig lika i båda riktningarna. Villkoret är olämpligt utformat bl.a. genom att det är utformat som ett begränsningsvärde för maximal ljudnivå vilket kräver kontinuerliga mätningar.

Villkor 16

Den tidigare täktverksamheten har inneburit en förändring av naturmiljön som skapat en lämplig miljö för ett berguvspar som åtminstone sedan 2014 valt att häcka på samma plats i täkten trots att det pågår verksamhet. Utan den tidigare täktverksamheten hade det inte funnits någon lämplig boplats. Täktverksamheten har därför hittills gynnat arten och dess bevarandestatus i området. De skyddsåtgärder som

Skanska ska vidta enligt villkoret medför orimliga begränsningar och står inte i rimlig proportion till risken för skada och påverkan på artens bevarandestatus. Om berguvsparret väljer att häcka på annan plats i täkten kan uttag av berg inte ske inom vissa delar av täkten under långa tidsperioder. Det riskerar att omöjliggöra brytningen av fler miljoner ton berg. Detta kan även medföra logistiska hinder då brytning inte kan ske enligt gällande täktplan. Det finns med de försiktighetsmått som vidtas och som regleras genom övriga villkor, ingen beaktansvärd risk för att berguven kommer att skadas eller påverkas av verksamheten. Det är inte rimligt att tiden för bevarande av boplats ska uppgå till 15 år. Det måste anses tillräckligt att bevara en boplats under fem efter varandra följande häckningssäsonger. Som villkoret är formulerat nu kan verksamheten bli helt låst under 15 år. Formuleringen ”berguvsrevir saknats i anslutning till verksamhetsområdet” är alltför vid, eftersom en berguvs revir kan sträcka sig ca fyra kilometer i diameter med utgångspunkt från berguvens boplats. Det kommer att vara mycket svårt att följa villkoret eftersom produktionen omöjligtvis kan ha överblick över en berguvs revir. Berguvsrevir bör därför ändras till boplats. I samband med upprättandet av en reviderad täktplan har Skanska med hjälp av expertis noterat åtminstone två ytterligare platser, hyllor i syd-sydvästvända branter, som skulle kunna fungera som potentiella boplatser för berguv inom området. Skanska har i den reviderade täktplanen åtagit sig att göra en av dessa alternativa boplatser attraktivare för berguven genom att rensa den från stora stenar och tillföra grus/jord/föra i samråd med expertis. Skanska har också åtagit sig att ta området med befintliga alternativa bohullor i anspråk för brytning först efter att nya hyllor skapats i annan del av täkten. Då det således redan finns en alternativ boplats i täktområdet är det inte motiverat att denna ska vara en konstaterad tidigare boplats. Vid fortsatt brytning i bergtäkten kommer fler lämpliga boplatser skapas. Skanska instämmer i Naturvårdsverkets bedömning att fem år är tillräckligt lång tid för att anse att en boplats är övergiven. Pågående markanvändning ska inte avsevärt försvåras. Det är den senast besuttna boplatsen som i detta fall ska anses utgöra fortplantningsområde. Skanska har lämnat in en reviderad täktplan till tillsynsmyndigheten i enlighet med villkor 7. Den reviderade täktplanen har godkänts. Skanska har åtagit sig att undanta den nordöstra delen av brytningsområdet från brytning av berg under förutsättning att kravet på bevarande av alternativa boplatser i första hand ska utgöras av tidigare konstaterade boplatser tas bort.

Villkor 19

Det är onödigt att lakbarhetstester ska göras vid varje kontroll. De massor som tas emot får inte innehålla halter ”över mindre än ringa risk ”och eventuell urlakning är mycket begränsad. Skanska motsätter sig inte att provtagningar av lakvatten utförs ibland, men det bör inte ske som standard.

Villkor 23

Tillståndstiden är 30 år och det är olämpligt att fastställa den slutliga efterbehandlingsplanen redan inom ett år från det att tillståndet har vunnit laga kraft. Skanskas förslag att planen ska upprättas tre år innan verksamheten upphör stämmer med praxis. Det är tillräckligt med tid för att uppnå syftet med efterbehandlingsplanen och för att efterbehandling ska kunna ske inom meddelad tillståndstid. Villkor 23 innebär i flera avseenden en onödig dubbelreglering.

Delegationsvillkor D2

Det bör tydliggöras att villkoret avser kvaliteten på utgående vatten.

Delegationsvillkor D3

Skanska anser att delegationsvillkoret utgör en dubbelreglering eftersom villkor 7 redan reglerar hur kontinuerlig ekologisk funktion ska säkerställas. Skanskas förslag möjliggör säkerställande av ekologisk funktion samt även andra aspekter avseende efterbehandlingen som hanteras i en efterbehandlingsplan, t.ex. säkerhet.

Delegationsvillkor D4

Villkoret är onödigt med hänsyn till att frågorna redan är reglerade genom villkor 25 och D2.

Länsstyrelsen har anfört i huvudsak följande:

Maximal årlig produktion

Platsen är med hänsyn till störningar från transporter inte lämplig för uttag av 700 000 ton per år men vid vissa större enskilda projekt bör uttag över 400 000 ton vara

möjligt. Enligt ansökan skulle en produktion om 700 000 ton per år öka den tunga trafiken betydligt och generera 260 transportrörelser per dygn. Antalet tillfällen med höga maximala ljudnivåer kommer att öka även om den maximala ljudnivån inte ökar. Störningar från en sådan trafikpåverkan bör enligt länsstyrelsen inte tillåtas annat än vid kortare produktionstoppar vid enskilda projekt. Länsstyrelsen anser att begreppet ”enstaka år” inte ska ses som enstaka år av tillståndstiden, utan som årsvis ökad verksamhet utifrån ett ökat behov av entreprenadberg under tillståndstiden. I annat fall skulle det vara svårt att kontrollera att tillståndets omfattning innehålls under en 30-års period, även om antalet år skulle specificeras.

Villkor 3

Villkoret innebär inte att det krävs något godkännande från tillsynsmyndigheten. Länsstyrelsen har inga synpunkter på om Skanska bara vill ersätta ordet ”anmälan” med ordet ”information”.

Villkor 5

Länsstyrelsen har ingen invändning mot att utlastning får ske kvällstid. Under förutsättning att ”vid större projekt” tolkas som sådana större projekt som kräver anmälan till tillsynsmyndigheten enligt villkor 3 anser länsstyrelsen att villkoret kan omformuleras i enlighet med Skanskas yrkande. I annat fall bör sista meningen i Skanskas förslag strykas.

Villkor 10

Det är inte orimligt med krav på bullermätningar vart tredje år. Täkten är mycket stor till ytan. Buller från verksamheten kommer att variera beroende på var brytning och bearbetning sker. Bostadshus finns i olika riktningar och dessa kommer inte vara utsatta för buller vid samma tillfällen. Länsstyrelsen ifrågasätter att kostnaden är så stor som Skanska påstår. Kontroll kan ske genom immissionsmätning vid bostäderna.

Villkor 11

Att de ekvivalenta och maximala trafikbullernivåerna vid väg 167 redan överskrids utan Skanskas bidrag är inte ett skäl att höja bullernivån ännu mer. Länsstyrelsen anser att villkoret är alltför brett och oprecist. Det är rimligt att begränsa sträckan för vilken

villkoret ska gälla till mellan korsningarna vid Grinneröd och Hasteröd. Det är orimligt att Skanska ska åläggas ett ansvar för buller längs hela väg 167. Vidare bör ansvaret för skyddsåtgärder ligga på verksamhetsutövaren oavsett om fastighetsägaren begär det eller inte. En begränsning av den årliga normalproduktionen bidrar kraftigt till att hålla antalet transporter på en nivå som enligt utredningen inte genererar några ökade trafikbullernivåer. Villkor 11 torde således främst bli aktuella för det fall Mark- och miljööverdomstolen medger en ändring av den årliga produktionsvolymen enligt Skanskas yrkande. Länsstyrelsen anser att värdet för ekvivalent ljudnivå bör vara 55 dB(A).

Villkor 16

Länsstyrelsens avsikt är att det berguvsspar som häckar i området nu ska ha tillgång till minst en lämplig alternativ boplats, i första hand en som de själva pekar ut. Länsstyrelsens avsikt har också varit att tidigare konstaterade boplatser ska bevaras för att långsiktigt säkra artens bevarandestatus. Risk för störning, bopredation och annat som kan få berguv att överge sin boplats föreligger alltid. Även om berguv verkar tolerera pågående verksamhet har arten naturliga fiender i form av mård, räv och grävling. Dessa förekommer i området. Boplatserns lägen kan också bli röjda, vilket ökar risken för artskydds- eller jaktbrott. Det är svårt för människan att anvisa berguven en boplats, vilket visas av att ingen häckning skett i holken som Skanska tillskapat i området. Det är därför rimligt att den alternativa boplatserna ska utgöras av en tidigare konstaterad boplats. Berguven förefaller föredra boplatser vid sydvända klipphyllor och bergsbranter. För att säkra berguvens långsiktiga bevarandestatus behöver således även övergivna boplatser skyddas. Två besuttna boplatser i täktområdet ska anses utgöra sådana fortplantningsområden som avses i 4 § artskyddsförordningen, även om berguv inte häckat i verksamhetsområdet på upp till 15 år. Det är mindre sannolikt att berguv skulle etablera sig på ett sätt som omöjliggör verksamheten. Tidigare besuttna boplatser behöver bevaras för att långsiktigt säkra gynnsam bevarandestatus. Det är rimligt att Skanska tar reda på om täktområdet ingår i ett berguvsrevir. Om formuleringen ”saknats i anslutning till” ska bytas ut kan länsstyrelsen acceptera att den byts ut till ”inte omfattat”. Enligt villkor 21, som inte har överklagats av Skanska, ska det finnas minst två syd- eller sydvästvända klipphyllor lämpliga för berguv, varav den ena ska vara den plats på vilken häckning

senast konstaterades, vid avslutad efterbehandling. Den senaste konstaterade boplatsen måste alltid fredas under en viss tid efter att häckning uteblivit. Den alternativa formuleringen av villkoret kan medföra att boplatser får förstöras direkt efter avslutad häckning, vilket strider mot artskyddsförordningen. Skanskas åtagande är inte tillräckligt för att undanröja beaktansvärd risk för skada enligt artskyddsförordningen.

Villkor 19

Om behov uppstår bör laktester kunna utföras inom ramen för kontrollprogrammet. Villkoret kan därför ändras på det sätt som Skanska yrkat.

Villkor 23

Länsstyrelsen instämmer i att det är tillräckligt att efterbehandlingsplanen ges in till tillsynsmyndigheten tre år innan tillståndet upphör och tillstyrker ändringen.

Delegationsvillkor D2

Sedimentationsdammens storlek i syfte att säkerställa tillräcklig fördröjning av höga flöden regleras genom villkor 2, eftersom Skanska så tydligt angett i ansökan hur dammen ska utformas och vilken volym som krävs för att erhålla tillräcklig fördröjningseffekt. Det är därför vattenkvaliteten som är fokus i delegationsvillkor D2.

Delegationsvillkor D3

Villkoret bör stå kvar dels eftersom nya arter kan tillkomma, dels eftersom arters bevarandestatus och kunskapen om naturvårdshänsyn kan ändras. Villkoret är nödvändig precisering av villkorens praktiska genomförande.

Tillsynsmyndigheten behöver det mandat som delegationsvillkoret ger för att kunna säkerställa att en boplats tillskapas, som tillgodoser kontinuerlig ekologisk funktion. Detsamma gäller bedömningen av vad som är tillräcklig funktionell yta för backsvalekolonin. Det rör sig inte om dubbelreglering, utan om nödvändig precisering av villkorens praktiska genomförande.

Delegationsvillkor D4

Det har inte framkommit något i målet som motiverar att kontroll i allmänhet behöver regleras särskilt utöver att det ska finnas ett kontrollprogram enligt villkor 25.

Länsstyrelsen tillstyrker därför att villkoret upphävs.

TS och THB har anfört i huvudsak följande:

De motsätter sig ett ökat maximalt uttaga bergmaterial till 700 000 ton på grund av den kraftiga ökningen av transporter som det kommer att innebära. Att mäta bullret från transportererna som ekvivalent ljudnivå blir missvisande. Den huvudsakliga störningen är antalet passager per dygn. Den normala framtida produktionen om 350 000 ton per år innebär nästan en fördubbling av transporter jämfört med idag. Naturvårdsverkets riktlinjer för industribuller överskrids vid varje enskild passage med lastbil. Enligt riktlinjerna får den maximala ljudnivån inte överskridas fler än fem gånger per timme mellan kl. 06 och 22. Att tillåta utlastning till kl. 22.00 skulle medföra en störning och en ökad bullerexponering för närboende. De motsätter sig att villkor 11 upphävs på grund av de välfärd förluster som bullerökningen medför. Enbart små fel i de beräknade värdena eller ändringar kan leda till en försämrad situation, vilket medför att det faktiska bullret bör mätas och åtgärdas om riktvärden överskrids. Trafikverket har bedömt att väg 167 klarar en ökning av produktionsmängden, enligt en ansökan om en normalproduktion om uttag av 350 000 ton bergmaterial årligen. Trafikverket har dock inte bedömt om vägen skulle klara en normalproduktion om uttag av 700 000 ton bergmaterial årligen. Skanska borde därför inte kunna få tillstånd till det. Om en så kraftig ökning är aktuell bör nytt yttrande inhämtas från Trafikverket.

BE har anfört i huvudsak följande: Underlaget avseende hur många och hur tunga transporter som kommer att köras från tälten är för dåligt. Det kan vara en möjlighet att begränsa antalet transporter istället för det maximala uttaget. Han ifrågasätter Skanskas uppgifter om en normalfördelning runt produktionen. Det är inte relevant att mäta bullret från transportererna som ekvivalent ljudnivå. Varje transport som passerar bullrar lika mycket oavsett hur många transporter som sker per dygn. Transporter och utlastning bör begränsas av hänsyn till närboende, framförallt på kvällstid. Det är rimligt att villkor 11 utformas så att det omfattar sträckan av väg 167 mellan korsningarna vid Grinneröd och Hasteröd.

REMISSYTTRANDE

Naturvårdsverket har yttrat sig över frågan om vilken tidsrymd som ska gälla för villkor 16, de tre första strecksatserna. Naturvårdsverket bedömer att avsaknad av berguv under minst fem år är ett rimligt antal år med tillämpning av försiktighetsprincipen och att frånvaro längre än så indikerar att reviret är övergivet. Berguvspar nyttjar ofta flera boplatser som de alternerar mellan. Så länge arten finns i området är det rimligt att säkra minst två boplatser. Häckning kan utebli vissa år och frånvaro av berguv vissa år kan därför inte tolkas som att reviret är permanent övergivet. Berguv bör långsiktigt beredas plats alltefter tåkten efterbehandlas. Det är en fördel både för berguven och för bolaget om berguven finner en lämplig boplats i en avslutad del av tåkten.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen har hållit huvudförhandling och syn.

Mark- och miljööverdomstolen finner inte skäl att inhämta yttrande från Trafikverket eller komplettera utredningen på annat sätt.

Huvudfrågorna i målet gäller tillståndets omfattning, villkor för att begränsa påverkan från transporter till och från tåktområdet och villkor om skyddsåtgärder för berguv.

Tillståndets omfattning

Mark- och miljödomstolen har funnit att tillstånd kan ges med de begränsningar och försiktighetsmått som följer av domen. Då det gäller tillståndets omfattning har det maximala uttaget begränsats till 350 000 ton bergmaterial per år med möjlighet att under enstaka kalenderår ta ut maximalt 700 000 ton. Mark- och miljödomstolen har inte motiverat denna begränsning närmare. Enligt Skanska grundar sig begränsningen på ett missförstånd till följd av att Skanska har angett en normalproduktion om 350 000 ton per år i ansökan. De invändningar som motparterna har gjort mot den

sökta uttagsmängden grundar sig dock huvudsakligen på de olägenheter som uppstår genom buller från transporter till och från verksamhetsområdet.

Enligt Mark- och miljööverdomstolens bedömning bör frågan om tillståndets omfattning prövas med utgångspunkt i de olägenheter för boende utmed väg 167 som uppstår genom buller från transporter till och från verksamhetsområdet. I övrigt finns det enligt Mark- och miljööverdomstolen inte skäl att ifrågasätta den ansökta mängden om maximalt 700 000 ton per år.

Buller från transporter till och från tåktområdet

Utöver begränsningen av uttagsmängden har mark- och miljödomstolen även uppställt vissa villkor som begränsar påverkan av transporterna, bl.a. i form av begränsningar av transporter kvällstid (villkor 5) och krav på bullerskyddsåtgärder om bullret överstiger vissa nivåer (villkor 11). Skanska har överklagat dessa villkor, dels med hänvisning att trafiken inte kan anses vara ett följdföretag, dels att villkoren inte är proportionerliga.

Följdföretag

Mark- och miljööverdomstolen tar först ställning till om transporterna på väg 167 till och från verksamhetsområdet är att anse som ett sådant följdföretag som ska beaktas vid tillståndsprövningen.

Av Högsta domstolens dom, NJA 2004 s 421, framgår att transporter till och från en miljöfarlig verksamhets anläggningar kan utgöra ett s.k. följdföretag som ska beaktas vid en prövning av den miljöfarliga verksamheten. Endast följdföretag som har ett omedelbart samband med den tillståndsprövade verksamheten får beaktas. Frågan var denna gräns går får enligt Högsta domstolen avgöras genom en sammanvägning av omständigheter som transporternas karaktär och omfattning, var transporterna befinner sig i förhållande till anläggningen samt olägenheterna från transporterna satta i relation till olägenheterna från övrig trafik och verksamhet.

Transporterna från täkten sker direkt från täktområdet ut på väg 167 och därifrån i båda riktningarna mot Ljungskile respektive Lilla Edet. Fram till vägkorsningarna vid Grinneröd och Hasteröd sker alla transporter på väg 167. Därifrån har transporterna flera vägar att välja på. Avståndet mellan vägkorsningarna är ca 7,8 kilometer. Köravstånden från täktutfarten till de båda vägkorsningarna är 3-4 kilometer och det finns ett flertal bostadshus längs vägsträckan.

Enligt utredningen i målet uppgår den tunga trafiken på vägsträckan idag till ca 230 fordonsrörelser per dygn. Antalet fordonsrörelser från sökandens befintliga verksamhet uppgår totalt till ca 90 stycken per arbetsdag. Enligt Skanskas uppgifter i ansökan beräknas täktverksamheten ge upphov till ca 130 fordonsrörelser per arbetsdag vid en normal produktion om 350 000 ton per år och ca 260 fordonsrörelser per arbetsdag vid en maximal produktion om 700 000 ton per år. Enligt Skanska fördelar sig transporterna lika mellan de båda färdriktningarna. Beräkningarna grundar sig på en medellast på 25 ton per fordon. Sedan ansökan lämnades in har dock reglerna för tillåtna fordonsvikter ändrats varför medellasten kan vara större. Mark- och miljööverdomstolen anser dock att prövningen ska ske med utgångspunkt i den medellast som använts för beräkningarna i miljökonsekvensbeskrivningen.

Under förutsättning att trafiken fördelar sig lika i båda riktningar utgör trafiken till och från täktverksamheten 26 procent av den tunga trafiken vid en produktion om 350 000 ton per år och 41 procent vid en produktion om 700 000 ton. Om transporterna i samband med större projekt huvudsakligen går i en riktning kan trafiken från täktverksamheten utgöra upp till 41 procent av den tunga trafiken vid en produktion om 350 000 ton per år och 58 procent vid en produktion om 700 000 ton. Med samma förutsättningar kommer antalet tunga transporter till och från verksamheten variera mellan 4 och 16 per timme och vägsträcka om transporterna tidsmässigt fördelar sig lika under dagen fram till kl. 22.

Med hänsyn till att det är frågan om tunga transporter med påtaglig omgivningspåverkan framförallt i form av maximala bullertoppar som återkommer ett stort antal gånger per timme, att transporterna sker på en mindre allmän väg med ett flertal bostadshus, att avståndet till de vägkorsningar där trafiken kan fördelas på

ytterligare vägar är ca 3-4 kilometer och att tåkttransporterna utgör en stor andel av den tunga trafiken på vägsträckan bedömer Mark- och miljööverdomstolen att tåkttransporterna på väg 167 fram till korsningarna vid Grinneröd och Hasteröd är ett sådant följdföretag som ska beaktas vid tillståndsprövningen.

Begränsning av uttagsmängden

Mark- och miljödomstolen har funnit att verksamheten kan tillåtas under förutsättning att uttagsmängden begränsas och att transporter inte får ske kvällstid samt att Skanska åläggs att bekosta installation av bullerskydd under vissa förutsättningar. Skanska har motsatt sig dessa begränsningar och försiktighetsmått. Enligt Skanska har bolagets bidrag till bullerpåverkan inte någon betydelse i jämförelse med ett nollalternativ.

Enligt Skanska grundar sig begränsningen av uttagsmängden på ett missförstånd till följd av att Skanska har angett en normalproduktion om 350 000 ton per år i ansökan. Normalproduktionen motsvarar den genomsnittliga framtida produktionsvolymen. Den årliga produktionsvolymen kommer variera kring detta medeltal beroende på efterfrågan på ballastmaterial. Begränsningen till den angivna normalproduktionen innebär en risk för att Skanska under hälften av tillståndstiden inte kommer kunna producera de volymer som efterfrågas vid större infrastrukturprojekt och problem kommer att uppstå vid anbudsförfaranden om Skanska måste avvakta länsstyrelsens godkännande. Om tillåtet uttag inte ändras kommer Skanska relativt omgående att behöva ansöka om ändringstillstånd.

Av utredningen i målet framgår att den framtida tåkttrafiken vid ett maximalt uttag på 700 000 ton per år inte påverkar den maximala ljudnivån från trafiken och att den endast höjer den ekvivalenta ljudnivån marginellt med 1 dB(A). Antalet tåkttransporter kommer däremot att öka kraftigt i förhållande till vad som gällde tidigare samtidigt som antalet tåkttransporter kan komma att utgöra mer än hälften av den tunga trafiken på den aktuella vägsträckan. Detta innebär att antalet tillfällen med maximala ljudnivåer kommer att öka kraftigt och uppgå till ett stort antal tillfällen per timme under större delen av dygnet.

Enligt Mark- och miljööverdomstolen kommer störningsfrekvensen för närboende därmed att öka till en sådan omfattning att det är motiverat att ställa krav på de begränsningar och försiktighetsmått som behövs för att motverka olägenheter, framförallt i form av återkommande maximala ljudnivåer. Med hänsyn till de konsekvenser som Skanska redovisat framstår dock den begränsning av uttagmängden som mark- och miljödomstolen beslutat om som för långtgående. Mark och miljööverdomstolen finner därför att det maximala uttaget får uppgå till 500 000 ton per år med möjlighet att ta ut maximalt 700 000 ton under viss begränsad tid. Mark- och miljööverdomstolen anser att uttrycket enstaka kalenderår är alltför otydligt och bestämmer därför denna tid till fem kalenderår.

Villkor 3

Enligt Mark- och miljööverdomstolens uppfattning innebär inte villkor 3 att någon särskild prövning ska göras vid de tillfällen uttaget överstiger 500 000 ton per år. Villkor 3 bör emellertid i förtydligande syfte ändras i enlighet med Skanskas andrahandsyrkande. Informationen till tillsynsmyndigheten bör dock även omfatta skälen till den ökade produktionen eller vilka ökade störningar som kan förväntas.

Villkor 5

Mark- och miljödomstolen har begränsat tillståndet så att transporter till och från täkten endast får ske helgfria vardagar, måndag–fredag, mellan kl. 06.00 och kl. 18.00. Skanska har yrkat att utlastning ska få ske kvällstid mellan kl. 18.00 och kl. 22.00 samt under vissa förutsättningar även under övrig tid. Länsstyrelsen har tillstyrkt att villkoret ändras medan TS, THB och BE har motsatt sig ändring.

Enligt Skanska är villkoret konkurrensbegränsande då de flesta täkter saknar motsvarande begränsning. Arbetet vid större infrastrukturprojekt, som vägar och järnvägar, sker ofta nattetid vilket medför att även materialleveranser måste ske nattetid. Skanskas möjligheter att delta med anbud vid sådana projekt begränsas därför på ett orimligt sätt. Vidare anser Skanska att villkoret är orimligt eftersom annan tung

trafik förekommer på vägen dygnet runt även om Skanskas transporter begränsas till dagtid.

Med hänsyn till behovet av att kunna leverera material till projekt som bedrivs andra tider än dagtid och med hänsyn till att transporterna sker på allmän väg och att det förekommer tung trafik på vägen dygnet runt är det enligt Mark- och miljööverdomstolens bedömning orimligt betungande att begränsa Skanskas möjligheter till uttransporter kvällstid. När det gäller uttransporter under övrig tid anser Mark- och miljööverdomstolen att sådana bör kunna få ske vid ett begränsat antal tillfällen per år samt vid akuta behov som t.ex. vid halkbekämpning och olyckor. Däremot anser Mark- och miljööverdomstolen inte att det är rimligt att uttransporter får ske under nätter och helgdagar i den större omfattning som kan bli aktuell vid större projekt.

Villkor 5 bör därför ändras på det sätt som framgår av domslutet.

Villkor 11

Mark- och miljööverdomstolen har bedömt att täkttransporterna på väg 167 fram till korsningarna vid Grinneröd och Hasteröd är ett sådant följd företag som ska beaktas vid tillståndsprovningen.

Skanska har gjort gällande att bolagets bidrag till bullerpåverkan inte har någon betydelse i jämförelse med ett nollalternativ. Som Mark- och miljööverdomstolen funnit ovan kommer Skanskas verksamhet att medföra störningar i en sådan omfattning som motiverar att krav ställs på begränsningar och försiktighetsmått. Ändringen av villkor 5 innebär dessutom att transporter även kommer att ske kvällstid. Enligt Mark- och miljööverdomstolens uppfattning är det därför rimligt att ställa krav på att Skanska bekostar bullerdämpande åtgärder längs denna vägsträcka för det fall riktvärden för trafikbuller inte klaras. Detta gäller även om vägen är allmän väg och trafikeras av annan tung trafik. Den omständigheten att Trafikverket i egenskap av väghållare tillämpar andra åtgärdsnivåer som ligger över riktvärdena medför enligt Mark- och miljööverdomstolen inte att en kraven bör sänkas för en

verksamhetsutövare vid en tillståndsprövning där trafiken bedömts vara ett följdföretag.

Skanska har även riktat kritik mot utformningen av villkoret. Även länsstyrelsen har haft synpunkter på villkorets utformning. Mark- och miljööverdomstolen anser att villkoret i vissa avseenden är mindre lämpligt utformat. Prövningsramen och utredningen i målet begränsar dock möjligheterna att göra önskvärda ändringar av villkorets utformning.

Vid dessa förhållanden finner Mark- och miljööverdomstolen inte anledning att ändra villkoret annat än vad som gäller sträckan där villkoret gäller och att villkoret endast gäller bostadsbyggnad.

Kontrollfrågor m.m.

Villkor 10

Skanska har motsatt sig att kontrollmätningar och beräkningar ska ske minst vart tredje år. Enligt Skanska bör sådana kontroller ske först när det har skett någon förändring i verksamheten som kan medföra mer än obetydligt ökat buller eller när sådan kontroll är befogad. Kostnaden för en sådan kontroll är inte befogad om någon förändring inte har skett.

Länsstyrelsen har motsatt sig ändring av villkoret. Bullret varierar beroende på var i tälkten brytningen sker. Enligt länsstyrelsen är kostnaden överskattad. Kontroll vid berörda bostäder kan ske genom immissionsmätning vid bostäderna.

Mark- och miljööverdomstolen delar länsstyrelsens uppfattning om behovet av kontrollmätningar och finner inte skäl att ändra villkor 10.

Villkor till skydd av fåglarVillkor 16

Skanska har invänt mot att det utöver senast konstaterad boplats för berguv alltid ska finnas minst en lämplig alternativ boplats inom verksamhetsområdet som ska utgöras av en tidigare konstaterad boplats om sådan finns, samt mot att detta krav ska upphöra att gälla först om berguvsrevir saknats i anslutning till verksamhetsområdet under 15 häckningssäsonger. Skanska har åtagit sig att undanta den nordöstra delen av brytningsområdet från brytning av berg under förutsättning att kravet på bevarande av alternativa boplatser i första hand ska utgöras av tidigare konstaterade boplatser tas bort.

Länsstyrelsen har motsatt sig att kravet, att alternativ boplats ska utgöras av en tidigare konstaterad boplats om sådan finns, tas bort. Att undanta området är enligt länsstyrelsen positivt men inte tillräckligt. Boplatserna behöver säkras under hela bevarandetiden för det fall att berguven väljer att flytta tillbaka.

Inledningsvis kan Mark- och miljööverdomstolen konstatera att det enligt 4 § artskyddsförordningen (2007:845) är förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplats. Någon direkt skyldighet att det ska tillskapas alternativa boplatser framgår dock varken av artskyddsförordningen eller av Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/147/EG (fågeldirektivet). Att tillskapa alternativa boplatser är en naturvårdsåtgärd som kan främja att ett områdes kontinuerliga ekologiska funktion för en art upprätthålls.

Enligt Mark- och miljööverdomstolens bedömning framstår Skanskas åtagande att undanta den nordöstra delen av brytområdet från brytning av berg under hela tillståndstiden som en ändamålsenlig åtgärd för att upprätthålla en kontinuerlig ekologisk funktion för berguv. Området omfattar både befintlig boplats och en ytterligare potentiell boplats. Villkor 16 bör därför ändras i enlighet med vad Skanska yrkat och åtagit sig. Åtagandet bör skrivas in i tillståndet.

Mark- och miljööverdomstolen vill dock erinra om att detta inte innebär att Skanska är undantagna från skyldigheterna enligt 4 § artskyddsförordningen. En konstaterad boplats är skyddad enligt artskyddsförordningen.

Eftersom Mark- och miljööverdomstolen efter Skanskas åtagande har ändrat villkor 16 och undantagit den nordöstra delen av brytområdet från brytning av berg under hela tillståndstiden finns inte anledning att reglera inom vilken tid och vilket område bergsrevir ska ha saknats i anslutning till verksamhetsområdet. Frågan när en konstaterad boplats kan anses vara övergiven får i förekommande fall prövas utifrån artskyddsförordningen.

Delegation avseende krav på åtgärder för att säkerställa kontinuerlig ekologisk funktion

D3

Enligt villkoret ges tillsynsmyndigheten möjlighet att meddela ytterligare villkor med preciserade krav på åtgärder för att säkerställa kontinuerlig ekologisk funktion för skyddade och hotade arter i täkt- och efterbehandlingsplanerna.

Skanska anser att delegationsvillkoret utgör en dubbelreglering eftersom villkor 7 redan reglerar hur kontinuerlig ekologisk funktion ska säkerställas. Dubbelregleringen skapar en otydlighet för både tillsynsmyndigheten och Skanska.

Länsstyrelsen anser att delegationsvillkoret bör stå kvar dels eftersom nya arter kan tillkomma, dels eftersom arters bevarandestatus och kunskapen om naturvårdshänsyn kan ändras.

Mark- och miljööverdomstolen delar länsstyrelsens uppfattning och anser inte att villkoret bör ändras.

Övriga ändringar

Skanska har yrkat att villkoren 19 och 23 samt delegationsvillkoret D2 ändras.

Länsstyrelsen har tillstyrkt ändring.

Mark- och miljööverdomstolen bedömer att villkoren kan ändras enligt Skanskas yrkanden.

Skanska har vidare yrkat att delegationsvillkoret D4 upphävs. Länsstyrelsen har tillstyrkt att delegationsvillkoret upphävs.

Mark- och miljööverdomstolen bedömer att villkoret kan upphävas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga C

Överklagande senast den 21 september 2018.

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Lars Borg, tekniska rådet Mikael Schultz, hovrättsrådet Ulf Wickström, referent, och tf. hovrättsassessorn Ida Ståhle.

Föredragande har varit Emilia Sjödahl.

Hur man överklagar Mark- och miljööverdomstolens avgörande

Den som vill överklaga Mark- och miljööverdomstolens avgörande ska göra det genom att skriva till Högsta domstolen. Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till Mark- och miljööverdomstolen.

Senaste tid för att överklaga

Överklagandet ska ha kommit in till Mark- och miljööverdomstolen senast den dag som anges i slutet av Mark- och miljööverdomstolens avgörande.

Beslut om häktning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud får överklagas utan tidsbegränsning.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid, skickar Mark- och miljööverdomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Högsta domstolen.

Prövningstillstånd i Högsta domstolen

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Högsta domstolen får meddela prövningsstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rätts-tillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen eller om
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, så som att det finns grund för resning, att domvilla förekommit eller att målets utgång i Mark- och

miljööverdomstolen uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Överklagandets innehåll

Överklagandet ska innehålla uppgifter om

1. klagandens namn, adress och telefonnummer,
2. det avgörande som överklagas (domstolens namn och avdelning samt dag för avgörandet och målnummer),
3. den ändring i avgörandet som klaganden begär,
4. de skäl som klaganden vill ange för att avgörandet ska ändras,
5. de skäl som klaganden vill ange för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som klaganden åberopar och vad som ska bevisas med varje bevis.

Förenklad delgivning

Om målet överklagas kan Högsta domstolen använda förenklad delgivning vid utskick av handlingar i målet, under förutsättning att mottagaren där eller i någon tidigare instans har fått information om sådan delgivning.

Mer information

För information om rättegången i Högsta domstolen, se www.hogstodomstolen.se

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2017-05-08
meddelad i
Vänersborg

Mål nr M 4218-15

SÖKANDE

Skanska Asfalt och Betong AB, 556793-1638
Region Bergmaterial
Industrivägen 19
171 48 Solna

Ombud: EBEP
WSP Environmental
Box 13033
402 51 Göteborg

SAKEN

Ansökan om tillstånd till bergtäkt och bortledning av grundvatten på fastigheterna X och Y i Lilla Edets kommun, m.m.

DOMSLUT

Tillstånd

Mark- och miljödomstolen, som godkänner den i målet redovisade miljökonsekvensbeskrivningen, lämnar Skanska Asfalt och Betong Aktiebolag tillstånd enligt miljöbalken att bedriva täktverksamhet samt tillinförsel, mellanlagring och återvinning samt till att leda bort grundvatten på fastigheterna X och Y i Lilla Edets kommun, Västra Götalands län.

Tillståndet gäller till den 15 maj 2047. Vid denna tidpunkt ska området vara slutligt efterbehandlat om inte tillsynsmyndigheten beslutar annat. Tillståndet omfattar följande.

Brytning får ske inom det brytningsområde som framgår av exploateringsritning M101 i bilaga A1 till ansökan, domsbilaga 1, och inte djupare än + 92 m.ö.h. (höjdsystem RH 2000).

Dok.Id 337636

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00 E-post: mmd.vanersborg@dom.se	0521-27 02 30	måndag – fredag 08:00-16:00

Tillståndet omfattar, inom samma område:

- loss hållning av sammanlagt högst 10 miljoner ton berg, maximalt årligt uttag av 350 000 ton bergmaterial, uttaget får dock under enstaka kalenderår uppgå till maximalt 700 000 ton,
- uttag av avbaningsmassor i form av högst 70 000 ton morän respektive 240 000 ton grus,
- uppställning och drift av anläggningar för sortering och krossning av berg, naturgrus och andra jordarter,
- införsel, mellanlagring och återvinning av årligen högst 30 000 ton rent entreprenadberg, rena jord- och schaktmassor samt avfall enligt villkor 4, varav totalt högst 100 000 ton får användas för täktens efterbehandling,
- bortledning av till täktområdet inläckande grundvatten inklusive de anläggningar som erfordras för detta, i enlighet med vad bolaget angett i ansökan och vad som sammanfattningsvis anges i den tekniska beskrivningen under rubriken ”vattenverksamhet”, se nedan.

Igångsättning

Verksamheten enligt detta tillstånd ska ha satts igång senast två år efter det att domen har vunnit laga kraft i tillståndsdelen. Bolaget ska anmäla till tillsynsmyndigheten när tillståndet tagits i anspråk.

Arbetstid

Arbetstiden för ansökta arbeten för vattenverksamhet bestäms till 10 år från den tidpunkt då tillståndet har tagits i anspråk.

Oförutsedd skada

Tiden inom vilken anspråk med anledning av oförutsedd skada kan framställas bestäms till 20 år från arbetstidens utgång.

Verkställighetsförordnande

Detta tillstånd får tas i anspråk när mark- och miljödomstolen godkänt säkerheten (villkor 1) även om domen inte vunnit laga kraft.

Rättegångskostnader

Sökanden ska betala ersättning för rättegångskostnader till Länsstyrelsen i Västra Götalands län med 20 000 kr. På beloppet skall ränta utgå enligt lag.

För tillståndet ska gälla följande villkor.

1. Bolaget ska för tillståndets giltighet ställa en ekonomisk säkerhet till ett belopp om 3 100 000 kronor. Säkerheten ska godkännas av mark- och miljödomstolen.
2. Om inte annat följer av övriga villkor ska verksamheten bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad bolaget angett i ansökan med bifogad teknisk beskrivning och miljökonsekvensbeskrivning samt med vad bolaget i övrigt uppgett eller åtagit sig i målet.
3. Om uttaget av berg planeras överstiga 350 000 ton under ett kalenderår ska detta anmälas till tillsynsmyndigheten senast sex (6) veckor innan den planerade produktionsökningen. Av anmälan ska skälen till ökad produktion framgå och vilka ökade störningar som kan förväntas samt under vilken tidsperiod det ökade uttaget ska ske.
4. Följande avfallstyper får tas emot och hanteras vid anläggningen.

Avfallskod	Avfallstyp
17 01 01	Betong
17 01 07	Blandningar av betong, tegel, klinker och keramik (som inte innehåller farliga ämnen)
17 03 02	Bitumenblandningar som inte innehåller stenkolstjära
17 05 04	Jord och sten

Efter tillsynsmyndighetens godkännande får även andra avfallstyper med motsvarande egenskaper tas emot och hanteras.

5. Verksamheten, inklusive transporter till och från täkten, får endast bedrivas helgfria vardagar, måndag-fredag, kl. 06.00 - 18.00. I händelse av akuta behov vid t.ex. halkbekämpning, olyckor etc. får utlastning ske under kvällstid, dock längst till kl. 22.00.
6. Gränsen för verksamhets- respektive brytningsområdet ska markeras i terrängen med fasta gränsmarkeringar enligt vad som anges i exploateringsplanen. Markeringarna ska behållas under hela exploateringstiden.
7. Bolaget ska senast sex månader efter det att tillståndet tagits i anspråk ge in en täktplan till tillsynsmyndigheten. Av planen ska framgå i vilken ordning olika åtgärder inom täkten avses utföras och hur successiv efterbehandling avses utföras samt hur kontinuerlig ekologisk funktion ska säkerställas för fridlysta och hotade arter inom täktområdet.
8. På avsnitt med uppenbar olycksfallsrisk ska stängsel sättas upp eller allmänheten på annat sätt tydligt uppmärksammas på riskerna att beträda området.
9. Allt uppsamlat vatten inom hela verksamhetsområdet ska avledas genom en sedimenteringsdamm försedd med växtzoner eller anordning med motsvarande funktion och oljeavskiljande anordning innan vattnet avleds till närliggande vattenrecipient. Sedimenteringsdammen ska vara dimensionerad och ändamålsenligt utförd för reduktion av kväve och partiklar i huvudsak överensstämmande med vad som anges i ansökan. Dammen ska underhållas så att dess funktion stadigvarande upprätthålls.
10. Buller från täktverksamheten, inklusive buller från transporter inom verksamhetsområdet ut till väg 167, ska begränsas så att det inte ger upphov till högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostäder än

helgfri måndag till fredag	kl. 06.00 - 18.00	50 dBA
nattetid	kl. 22.00 - 06.00	40 dBA
övrig tid		45 dBA

Arbetsmoment som typiskt sett kan ge upphov till momentana ljudnivåer utomhus vid bostäder över 55 dBA får inte utföras nattetid (kl. 22.00 - 06.00).

De angivna värdena ska kontrolleras genom mätning vid bullerkällorna (närfältsmätning) och beräkningar eller genom mätning vid berörda bostäder (immissionsmätning). Ekvivalentvärden ska beräknas och mätas för tid då bullrande verksamhet förekommer och enligt vad som anges i Naturvårdsverkets rapport 6538¹ eller vad som kommer i dess ställe samt vad som för mätning och beräkning följer av Naturvårdsverkets rapport 5417 remissversion från 2005 av ”Metod för immissionsmätning av externt industribuller”². Kontroll ska ske senast ett år efter det att tillståndet har tagits i anspråk samt därefter så snart det har skett förändringar i verksamheten som kan medföra mer än obetydligt ökade bullernivåer eller när tillsynsmyndigheten i övrigt anser att kontroll är befogad, dock minst en gång vart tredje år.

11. Om buller från bolagets transporter på väg 167 till och från täktverksamheten vid uteplats i anslutning till byggnadens mest bullerdämpade sida på fastigheter utmed väg 167 någon gång under dygnet överskrider maximal ljudnivå 70 dB(A) eller ekvivalent ljudnivå 55 dB(A), mätt under den tidsrymd som utlastning och uttransporter får ske (villkor 5), ska bolaget bekosta installation av bullerskydd på fastighet som berörs på ovan angivet sätt om resp. fastighetsägare begär det.

¹ [NATURVÅRDSVERKET RAPPORT 6538 Vägledning om industri- och annat verksamhetsbuller](#)

² <http://www.naturvardsverket.se/upload/stod-i-miljoarbetet/vagledning/buller/buller-bygg/1/remissversion-matmetoder.pdf>

12. Muntlig eller skriftlig information om planerad sprängning ska ges till berörda inom avståndet 1 000 m till gränsen för täktens brytningsområde. Informationen ska lämnas senast 24 timmar före sprängningen. All sprängning ska föregås av signal.
13. Luftstöt våg till följd av sprängning, mätt genom frifältsmätning, får vid bostadshus inte överstiga 120 Pa vid mer än 2 av 10 på varandra följande sprängtillfällen och då högst 150 Pa. Mätningarna ska utföras enligt gällande Svensk Standard SS 025210. Mätpunkter, frekvens, samt utvärderingsmetod ska specificeras i verksamhetens egenkontrollprogram.
14. Markvibrationer - definierade som högsta svängningshastighet i vertikalled - orsakade av sprängning, får inte överstiga 4 mm/s vid bostadshus vid mer än 2 av 10 på varandra följande sprängtillfällen och då högst 6 mm/s. Mätningarna ska utföras enligt gällande Svensk Standard SS 460 48 66. Mätpunkter, frekvens, samt utvärderingsmetod ska specificeras i verksamhetens egenkontrollprogram.
15. Verksamheten ska bedrivas så att olägenheter till följd av damning undviks. Om störningar i form av damning från verksamheten uppkommer ska verksamhetsutövaren vidta effektiva skyddsåtgärder.
16. Följande skyddsåtgärder ska gälla för fågellivet:
 - Utöver senast konstaterad boplats för berguv ska alltid minst en lämplig alternativ boplats finnas inom verksamhetsområdet. Sådan boplats ska utgöras av en tidigare konstaterad boplats, om sådan finns.
 - Sprängning får under perioden 1 februari till 15 september inte ske närmare konstaterad boplats för berguv, d.v.s. boplats som är tagen i besittning någon gång under häckningssäsongen, än 100 meter.
 - Krossning får under perioden 1 februari till 15 september inte ske närmare konstaterad boplats för berguv, d.v.s. boplats som är tagen i besittning någon gång under häckningssäsongen, än 50 meter.

- Under perioden 1 maj – 15 september får sand inte avbanas om det riskerar att skada aktiva bohål för backsvala.
- Sand eller annat lämpligt bosubstrat för backsvalor får inte avbanas så att tillgången till branter lämpliga för backsvalehäckning minskar.

De tre första strecksatserna i villkoret gäller inte om berguvsrevir saknats i anslutning till verksamhetsområdet under femton (15) på varandra direkt efterföljande häckningssäsonger. Om tveksamhet råder kring bedömning av konstaterad boplats ska expertis inom området anlitas för bedömning. Lämplig alternativ boplats ska beslutas i samråd med tillsynsmyndigheten samt expertis inom området.

17. Kemikalier, petroleumprodukter och farligt avfall ska hanteras och förvaras så att spill och läckage som kan orsaka förorening av mark, yt- eller grundvatten inte kan ske. Tankning och parkering av fordon och maskiner får endast ske på yta som är särskilt iordningställd för att förhindra spridning av oljespill. Alternativt ska, när så är möjligt, ett skydd för uppsamling av spill vara ordnat under pågående tankning och under parkerade enskilda fordon, eller maskiner. Utrustning för sanering av spill ska finnas lätt tillgänglig vid platser där risk för spill föreligger.
18. Senast sex veckor före verksamheten påbörjar hantering av kemiska ämnen över gränsmängden för den lägre kravnivån i Sevesolagstiftningen ska ett uppdaterat handlingsprogram lämnas till Länsstyrelsen.
19. Halter i och lakningsegenskaper hos de massor som tas emot får inte överstiga de nivåer som anges för ”mindre än ringa risk” enligt Naturvårdsverkets Handbok 2010:1 eller senare uppdateringar av denna. Misstänks andra föroreningar än de som anges i handboken ska provtagning ske i samråd med tillsynsmyndigheten.
20. Den asfalt som tas emot får inte innehålla stenkolsjära och halterna av PAH ska understiga 70 ppm.

21. Efterbehandling av området ska, när så är möjligt, ske efter hand som arbetet i täkten fortskrider. När täktverksamheten avslutas ska efterbehandlingen omedelbart slutföras. Vid avslutad efterbehandling ska det finnas minst två syd- eller västvända klipphyllor lämpliga som boplats för berggub, varav den ena ska vara den plats på vilken häckning senast konstaterats.
22. När täktområdet är efterbehandlat ska en anmälan göras till tillsynsmyndigheten för avsyning och godkännande.
23. Senast ett år efter detta tillstånd vunnit laga kraft i tillståndsdelen ska bolaget inge en efterbehandlingsplan till tillsynsmyndigheten för godkännande. Av planen ska framgå hur successiv och slutlig efterbehandling ska utföras samt hur kontinuerlig ekologisk funktion långsiktigt ska säkerställas för fridlysta och hotade arter inom täktområdet. Efterbehandlingsplanen ska upprättas i samråd med markägare och tillsynsmyndigheten. När täktområdet är efterbehandlat ska en anmälan göras till tillsynsmyndigheten för avsyning och godkännande.
24. Bolaget ska meddela tillsynsmyndigheten när tillståndet tas i anspråk.
25. Ett förslag till program - i vilket beskrivs hur besiktning och kontroll, avseende emissioner och miljöpåverkan med angivande av mätmetod, frekvens och utvärderingsmetod, ska ske av verksamheten - ska lämnas till tillsynsmyndigheten senast när tillståndet tas i anspråk.

Mark- och miljödomstolen överlåter med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken åt tillsynsmyndigheten att meddela villkor om

D1. Hantering och lagring av de tillkommande avfallstyper som kan bli aktuella enligt villkor 4.

D2. Begränsningsvärden för utsläpp av vatten från täktområdet.

D3. Preciserade krav på åtgärder för att säkerställa kontinuerlig ekologisk funktion för hotade och skyddade arter i täkt- och efterbehandlingsplanerna (villkor 7 och 23).

D4. Kontroll av verksamheten samt av utsläpp och påverkan från denna.

BAKGRUND

På den aktuella platsen har det sedan 50-talet bedrivits täkt av sand och grus. Under 80-talet började även berg att brytas för produktion av olika krossprodukter. Ansökan är motiverad av att det nuvarande tillståndet går ut under 2017 och bolaget bedömer att det finns ett fortsatt behov av material från täkten.

Den planerade täktverksamheten är tillståndspliktig enligt 9 kap. miljöbalken (1998:808). Verksamheten omfattas av följande verksamhetskoder enligt miljöprövningsförordningen (2013:251):
10.11 (B), 10.50 (C), 90.40 (C), 90.110 (C) och 90.140 (C).

Nämnda koder avser täktverksamhet samt mellanlagring, återvinning och användning av avfall.

Brytning kommer delvis att ske på nivåer som ligger under den omgivande grundvattennivån. Det grundvatten som rinner in i täkten kommer att ledas bort från verksamhetsområdet vilket bedömts utgöra tillståndspliktig vattenverksamhet enligt 11 kap. 12 § miljöbalken.

Då det förekommer mer än 10 ton sprängmedel i täkten vid varje enskilt sprängtillfälle utgör verksamheten en s.k. Seveso-verksamhet enligt lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor (Seveso-lagen) enligt den lägre kravnivån.

TIDIGARE BESLUT

Verksamheten har inte tidigare prövats av mark- och miljödomstolen. Nuvarande tillstånd har meddelats av länsstyrelsen i Västra Götalands län, som den 28 januari 2003 meddelade Skanska Sverige AB tillstånd till bergtäkt, krossning, massåtervinning och övriga till täkten hörande verksamheter till en omfattning av 3 000 000 ton losshållet berg och uttag av 1 000 000 ton grus. Tillståndet är tidsbegränsat till och med den 30 januari 2017, området ska vara efterbehandlat om

länsstyrelsen inte beslutar annat. För tillståndet meddelades föreskrifter om säkerhet och täktavgift samt 19 villkor.

ANSÖKAN

Yrkanden m.m.

Skanska Asfalt och Betong AB (bolaget) har ansökt om tillstånd enligt 9 och 11 kap. miljöbalken att bedriva täktverksamhet, införsel, mellanlagring och återvinning samt leda bort grundvatten på fastigheterna X och Y i Lilla Edets kommun, Västra Götalands län. Bolaget har, så som det slutligen bestämt sin talan, yrkat att Mark- och miljödomstolen, inom det brytningsområde som framgår av exploateringsritning M101 bilaga A1, lämnar bolaget tillstånd

- dels till en sammanlagd täkt av maximalt 10 miljoner ton berg,
- dels till ett årligt uttag av maximalt 700 000 ton berg,
- dels till en sammanlagd täkt av maximalt 70 000 ton morän,
- dels till en sammanlagd täkt av maximalt 240 000 ton grus och
- dels till anläggning för sortering och krossning av berg, naturgrus eller andra jordarter.

Vidare har bolaget yrkat att mark- och miljödomstolen lämnar bolaget tillstånd

- dels till införsel, mellanlagring och återvinning av rena schaktmassor och entreprenadberg samt övriga rena massor av t.ex. betong och utöver detta även icke tjärhaltig asfalt upp till en årlig mängd om upp till 30 000 ton,
- dels lämnar bolaget tillstånd till användning av rena schaktmassor för anläggningsändamål upp till en total mängd om 100 000 ton i samband med successiv och slutlig efterbehandling av täkten,
- dels inom det verksamhetsområde som framgår av exploateringsplan i ritning M101 i bilaga A1, lämnar bolaget tillstånd till bortledning av allt inläckande grundvatten och

dels till de för grundvattenbortledningen nödvändiga befintliga och tillkommande anläggningar i enlighet med avsnitt 5.3 i den tekniska beskrivningen i bilaga A.

Bolaget har vidare yrkat att mark- och miljödomstolen

- dels beslutar att tillståndet ska gälla även om domen överklagas (verkställighetsförordnande),
- dels i första hand meddelar ett icke tidsbegränsat tillstånd, och i andra hand meddelar en tillståndstid om 30 år,
- dels bestämmer tiden enligt 22 kap. 25 § miljöbalken, inom vilken igångsättandet av verksamheten skall ha skett, till 2 år räknat från dagen för lagakraftvunnen dom,
- dels bestämmer arbetstiden till 10 år räknat från dagen för lagakraftvunnen dom,
- dels bestämmer tiden enligt 24 kap. 13 § miljöbalken inom vilken anspråk med anledning av oförutsedd skada får framställas till 20 år från arbetstidens utgång och
- dels godkänner den till ansökan bifogade miljökonsekvensbeskrivningen, bilaga B.

Bolaget har slutligen yrkat att Mark- och miljödomstolen

- dels beslutar att tillståndet ska gälla även om domen överklagas (verkställighetsförordnande),
- dels i första hand meddelar ett icke tidsbegränsat tillstånd, och i andra hand meddelar en tillståndstid om 30 år,
- dels bestämmer tiden enligt 22 kap. 25 § miljöbalken, inom vilken igångsättandet av verksamheten skall ha skett, till 2 år räknat från dagen för lagakraftvunnen dom,
- dels bestämmer arbetstiden till 10 år räknat från tidpunkten då tillståndet tas i anspråk,

- dels bestämmer tiden enligt 24 kap. 13 § miljöbalken inom vilken anspråk med anledning av oförutsedd skada får framställas till 20 år från arbetstidens utgång,
- dels godkänner den till ansökan fogade miljökonsekvensbeskrivningen, bilaga B.

allt i huvudsaklig överensstämmelse med vad som anges i bolagets ansökan jämte bilagor.

Bolaget har medgett länsstyrelsens yrkande om rättegångskostnader och vitsordat beloppet som skäligt i och för sig.

Villkorsförslag

Bolaget har, så som det slutligen bestämt sin talan, föreslagit eller medgett att följande villkor ska gälla för tillståndet.

1. Om inte annat framgår av nedanstående villkor, ska verksamheten bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad bolaget angivit i ansökningshandlingarna eller i övrigt åtagit sig i ärendet.
2. Gränsmarkeringar enligt koordinatförteckning, exploateringsplan i ritning M101, ska vara utmärkta i terrängen på väl synligt sätt innan tillståndet tas i anspråk.
3. Brytning av berg får endast ske inom den på exploateringsplan i ritning M101 markerade gränsen för brytningsområdet och inte på lägre nivå än +92 m. Övrig verksamhet i samband med täktverksamheten får inte ske utanför gränsen för verksamhetsområdet på samma ritning.
4. Verksamheten får bedrivas helgfria vardagar, måndag-fredag, kl. 06.00 - 18.00. Utlastning kommer dock att ske från kl. 06.00 – 22.00. I händelse av t.ex. halkbekämpning, olyckor etc. kommer utlastning att kunna bli aktuell

även under övrig tid. Vid större projekt kan utlastning tillfälligt behöva ske utöver normala arbetstider.

5. Buller från täktverksamheten inklusive transporter inom verksamhetsområdet ska begränsas så att det inte ger upphov till högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostäder än
helgfri måndag till fredag	kl. 06.00 - 18.00	50 dBA
nattetid	kl. 22.00 - 06.00	40 dBA
övrig tid		45 dBA
- Arbetsmoment som typiskt sett kan ge upphov till momentana ljudnivåer utomhus vid bostäder över 55 dBA får inte utföras nattetid (kl. 22.00-06.00). De angivna värdena ska kontrolleras genom mätning vid bullerkällorna (närfältsmätning) och beräkningar eller genom mätning vid berörda bostäder (immissionsmätning). Ekvivalentvärden ska beräknas för de tider då verksamheten pågår. Kontroll ska ske så snart det har skett förändringar i verksamheten som kan medföra mer än obetydligt ökade bullernivåer eller när tillsynsmyndigheten i övrigt anser att kontroll är befogad.
6. Luftstötstång till följd av sprängning – mätt genom frifältsmätning – får vid bostadshus inte överstiga 120 Pa vid mer än 10 % av mättillfällena per år och då högst 150 Pa. Mätningarna ska utföras enligt gällande Svensk Standard, SS 02 52 10.
7. Markvibrationer - definierade som högsta svängningshastighet i vertikalled - orsakade av sprängning, får inte överstiga 4 mm/s vid bostadshus vid mer än 2 av 10 på varandra följande sprängstillfällen och då högst 6 mm/s. Mätningarna ska utföras enligt gällande Svensk Standard SS 460 48 66. Mätpunkter, frekvens, samt utvärderingsmetod ska specificeras i verksamhetens egenkontrollprogram.
8. Allt uppsamlat vatten inom hela verksamhetsområdet ska avledas genom en sedimentationsdamm försedd med växtzoner eller anordning med

motsvarande funktion och oljeavskiljande anordning innan vattnet avleds till närliggande vattenrecipient. Sedimentationsdammen ska vara dimensionerad och ändamålsenligt utförd för reduktion av kväve och partiklar i huvudsak överensstämmande med vad som anges i ansökan. Dammen ska underhållas så att dess funktion stadigvarande upprätthålls.

9. Kemikalier, petroleumprodukter och farligt avfall ska hanteras och förvaras så att spill och läckage eller förorening av mark, yt- eller grundvatten inte kan ske. Tankning och parkering av fordon och maskiner får endast ske på yta som är särskilt iordningställd för att förhindra spridning av oljespill. Alternativt ska ett skydd för uppsamling av spill vara ordnat under parkerade enskilda fordon eller maskiner när så är möjligt.. Utrustning för sanering av spill ska finnas lätt tillgänglig vid bedrivande av verksamhet.
10. Gränsen för verksamhets- respektive brytningsområdet ska markeras i terrängen med fasta gränsmarkeringar enligt vad som anges i exploateringsplanen. Markeringarna ska behållas under hela exploateringstiden.
11. Verksamheten ska bedrivas så att olägenheter till följd av damning undviks. Om störning i form av damning från verksamheten uppkommer ska verksamhetsutövaren vidta effektiva skyddsåtgärder.
12. Halterna i de massor som tas emot får inte överstiga nivåer för mindre än ringa risk enligt Naturvårdsverkets handbok 2010:1 eller senare uppdateringar av denna. Misstänks andra föroreningar ska provtagning ske i samråd med tillsynsmyndigheten.
13. Den asfalt som tas emot får inte innehålla stenkolkstjära och halterna av PAH ska understiga 70 ppm.
14. Följande skyddsåtgärder ska gälla för fågellivet:

- utöver senast konstaterad boplats för berguv ska alltid minst en lämplig alternativ boplats finnas inom verksamhetsområdet,
- sprängning får under perioden 1 februari – 15 september inte ske närmare konstaterad boplats för berguv som är i besittning under häckningssäsongen, än 100 meter,
- krossning får inte ske närmare än 50 meter från konstaterad boplats för berguv under 1 februari – 15 september,
- Under perioden 1 maj – 15 september får sand inte brytas/avbanas om det skadar aktiva bohål för backsvala,

Ovanstående villkor för berguv gäller endast då boplats för häckande par finns inom verksamhetsområdet dock gäller inte villkoret längre än tre år efter senast konstaterad häckning. Lämplig alternativ boplats beslutas i samråd med tillsynsmyndigheten samt expertis inom området. Kontroll sker i enlighet med det kontrollprogram som tas fram i samråd med tillsynsmyndigheten och expertis inom området.

15. Efterbehandling av området ska, när så är möjligt, ske efter hand som arbetet i tåkten fortskrider. När täktverksamheten avslutas ska efterbehandlingen omedelbart slutföras. Senast tre år innan tillståndet för verksamheten upphör ska verksamhetsutövaren inge en slutlig efterbehandlingsplan till tillsynsmyndigheten, upprättad i samråd med markägare och tillsynsmyndigheten. Vid avslutad efterbehandling ska det finnas minst en syd- eller västvärd klipphylla lämplig som boplats för berguv. När täktområdet är efterbehandlat ska en anmälan göras till tillsynsmyndigheten för avsyning och godkännande.
16. Bolaget ska ställa säkerhet för efterbehandling och andra återställningsåtgärder om 1 500 000 kronor. Säkerheten ska godkännas av mark- och miljödomstolen innan tillståndet tas i anspråk.
17. Bolaget skall upprätta förslag till kontrollprogram, vilket skall inges till tillsynsmyndigheten senast tre månader efter det att tillståndet har tagits i anspråk.

Rådighet

Bolaget har genom sitt innehav av fastigheterna X och Y rådighet över det vatten som berörs av den planerade verksamheten.

Lokalisering

Täktområdet är beläget precis söder om väg 167 på fastigheterna X och Y i Lilla Edets kommun, cirka 7 km sydost om Ljungskile. Närområdet utgörs av skogbeklädda höjdområden omgivna av nedskurna dalgångar. I dalgångarna återfinns mossområden. Längre bort från tälkten finns sjöar och öppna marker med bebyggelse. Precis öster om verksamhetsområdet finns en grustäkt med annan verksamhetsutövare.

I Lilla Edets kommuns översiktsplan, ”ÖP 2012”, antagen av Kommunfullmäktige 2012-06-13 är området upptaget som sten- och bergtäkt. Vidare anges också att ett område, som i västra del även omfattar bergtälkten, ska inbegripa ”verksamheter”. Med detta möjliggör planen för en förändrad markanvändning i form av ytkrävande, icke miljöpåverkande verksamheter intill de berg- och grustäkter som finns längs med väg 167.

I Uddevalla kommuns översiktsplan från 2010, antagen 2010-09-08, anges att området närmast väster om bergtälkten är ett bullerstört område p.g.a. den lokala flygplatsen.

Det finns inga detaljplaner som berör tälktområdet. Vidare finns heller inga detaljplaner i nära anslutning till den planerade verksamheten, varken i Lilla Edets eller Uddevalla kommun.

Efter en inventering och analys av alternativa lokaliseringar, har bolaget kommit fram till att lokaliseringen i den befintliga tälkten i Terås sammantaget är den lämpligaste platsen för verksamheten. Lokaliseringen har generellt de bästa förutsättningarna för att kunna bedriva verksamheten med acceptabel påverkan på

människors hälsa och miljön. Bolaget anser att det är att föredra att fortsätta brytningen i en befintlig täkt än att starta upp en ny täkt i ett hittills orört område. För att belysa behovet av materialet i täktens närområde har bolaget gett in en behovsutredning av vilken bolaget sammanfattningsvis drar slutsatsen att för att tillgodose behovet av ballastmaterial i området kring Ljungskile och Lilla Edet finns ett behov av bergmaterial från täkten i Terås. Vidare har även visats att det inte finns någon befintlig eller planerad täkt vilken har kortare transportavstånd till vare sig Ljungskile eller Lilla Edet.

Teknisk beskrivning

Exploateringsritning

All verksamhet kommer att bedrivas inom fastigheterna X och Y i Lilla Edets kommun i Västra Götalands län. Verksamhetsområdet uppgår till ca 51 ha varav brytningsområdet utgör ca 20 ha i enlighet med bild domsbilaga 1.

All brytning av berg kommer att ske inom det planerade brytningsområdet. Verksamhetsområdet omfattar hela den samlade yta som genereras av täkt, arbetsområde, upplagsområden, interna transportvägar, byggnader för personalutrymmen och dylikt. Brytningen kan komma att skilja sig något åt från exploateringsritningen då förutsättningarna på platsen kan komma att vara styrande för brytningen.

Verksamhetsbeskrivning

Verksamheten är tänkt att bedrivas på ett traditionellt sätt för bergtäkter och kommer att omfatta avbaning, borrhning, sprängning, krossning, skutknackning, siktning, kubisering och utlastning.

Det första som sker vid brytning är att ytan avverkas och friläggs från vegetation och det översta jordlagret banas av. Detta arbete kommer utföras av en hjullastare eller schaktmaskin.

Losshållning av berg inleds med bergrensning, borrhning och sprängning. Före sprängning sker borrhning för sprängsalvorna. Mängden sprängmedel i varje salva varierar mellan 10 – 30 ton. Omedelbart före sprängning ges varningssignal. I varje sprängsalva lösgörs ca 40 000 till 130 000 ton berg och medelsprängningen ligger i

storleksordningen 60 000 ton. Totalt planerar bolaget ett maximalt årligt uttag om ca 700 000 ton bergmaterial. Under ett normalår beräknas dock produktionen uppgå till ca 350 000 ton. Därmed kommer sprängning under ett normalår, beroende på hur stor mängd berg som loss hålls vid varje sprängning, att ske vid ca 5-10 tillfällen per år. Produkterna som används vid sprängningsarbetet levereras i två för ändamålet godkända fordon, ADR-klassade bulktransporter. I den ena transporteras bulksprängmedlet bestående av fyra olika komponenter, i trögflytande form, vilka var för sig inte utgör något funktionellt sprängmedel. I fordonet förvaras produkterna i åtskilda behållare. I det andra transporteras bottenladdningar och patroner till borrhålens toppladdning samt tändare. Det sker således ingen förvaring av sprängmedel i tåkten.

Inför varje sprängning borrar spränghål i berget och en s.k. bottenladdning, bestående av en liten mängd fast sprängmedel, placeras i botten av hålen. Denna laddning ska initiera detonationen av det övriga sprängmedlet. Därefter pumpas produkterna från fordonet via separata slangar till en blandare och sedan vidare ner i spränghålen. Vid blandningen tillsätts ett förgasningsmedel vilket efter ca 10 minuter känsliggör blandningen till ett funktionellt sprängmedel. Varje hål fylls upp till avsedd avvägningsnivå. Ovanpå detta placeras toppladdningen och därefter fylls hålet med förladdning bestående av 2-4 mm krossmaterial. När alla föreskrivna rutiner och skyddsåtgärder genomförts apteras laddningen och salvan avfyras. Laddning och sprängning sker alltid under en och samma dag.

Brytningen sker i en till två pallar. Pall 1 utgör brytningen av det berg inom brytningsområdet som finns kvar att bryta ut ovan nivå + 110 m. Pall 2 består av berget mellan nivå +110 till + 92 m. Pallhöjden varierar från 15-25 meter. För tändning av sprängladdningen används ett intervalltändningssystem, vilket ger en väl kontrollerad intervallföljd där separata intervalltider kan ställas in för varje borrhål. Markstötvågor proportioneras därför ut i omgivningen i mindre pulser och den största samverkande laddningen är lika med den största enskilda laddningen, vanligen laddningen i ett borrhål.

Efter det att berget sprängts loss transporteras det med hjullastare till förkrossen. Enstaka block som är för stora att krossa knackas först sönder med hydraulhammare monterad på en grävmaskin (skutknackning). Efter förkrossningen vidtar efterkrossning och sortering i krossar och siktar, vilka står uppställda i direkt anslutning till förkrossen. Efter krossning siktas materialet. Genom siktning produceras olika kornfraktioner som läggs i olika upplag. I kubisatorn processas bergmaterial genom att de vassa kanterna på kornen slipas och gör dem rundare och mera likt naturgrus. Kubisering som metod kan höja ett krossat bergmaterials kvalitet och därmed öka användningsgraden i betongballast samtidigt som det utgör ett alternativ till användandet av naturgrus.

Materialtransport inom området sker i huvudsak med bergtruck/dumper eller hjullastare. Färdig produkt transporteras ut med lastbil. Fasta kross- och siktanläggningar kommer att använda elektrisk drift medan mobil utrustning kommer att använda diesel eller dieselektrisk drift. All diesel som används kommer vara av miljöklass 1. All dieselolja kommer att förvaras i godkända ADR-tankar eller i en invallad cistern. Tankplatserna kommer att hårdgöras för att förhindra att spill når mark och grundvatten. Utöver detta kommer förvaring av smörjolja, motorolja, hydraulolja, fetter och liknande kemiska produkter att ske på ett miljömässigt och säkert sätt i låsbara invallade utrymmen.

Kontors- och personalutrymmen kommer att förses med vatten från borrhål brunn inom verksamhetsområdet. BDT- och WC-vatten kommer att hanteras i ett enskilt avlopp i form av en sluten tank. Tömning och transport kommer att skötas av en godkänd transportör. Vatten för dammbekämpning av t.ex. maskiner och vägar kommer att tas från pumpgrop nere i täkten eller från sjön.

Årsproduktionen av bergmaterial beräknas normalt uppgå till ca 350 000 ton men för att kunna möta tillfälliga toppar i efterfrågan avser bolaget att ansöka om tillstånd för en maximalt tillåten årsproduktion om 700 000 ton. Vidare kommer maximalt 310 000 ton avbaningsmassor tas ut under hela tillståndstiden.

Verksamheten i täkten kommer normalt att bedrivas helgfri måndag till fredag mellan kl. 06.00 - 18.00. Utlastning kommer dock att ske från kl. 06.00 – 22.00.

Uppehåll i verksamheten, utöver utlastning, sker under de två sista veckorna i juli månad.

Återvinning

Bolaget avser även att inom anläggningen ta emot inerta schaktmassor och entreprenadberg samt övriga rena inerta massor av t.ex. tegel, betong, klinker och icke tjärhaltig asfalt upp till en årlig mängd om 30 000 ton för återvinning.

17 01 01	Betong
17 05 04	Annan jord och sten än den som anges i 17 05 03
17 01 07	Andra blandningar av betong, tegel, klinker och keramik än de som anges i 17 01 06
17 03 02	Andra bitumenblandningar än de som anges i 17 03 01 (ej stenkolstjära)

Avsikten är att dessa ska mellanlagras och återvinnas genom exempelvis krossning och siktning, för vidare försäljning. Även matjord kommer också att tas in och harpas. De befintliga avbaningsmassorna i form av morän och grus, vilka inte ska användas till efterbehandlingen, kommer att tillvaratas på motsvarande sätt. Denna verksamhet kommer att pågå under samma tidsperiod som täktverksamheten är i drift. Verksamheten med återvinning av inkommande massor kommer i huvudsak att bedrivas inom brytningsområdet. Den kan tillfälligt komma att behöva flyttas om utrymmesbrist uppstår vid brytning av pall 2. De massor som planeras att tas in för anläggningsändamål kommer att användas till efterbehandlingen i syfte att jämna av området, främst inom etapp 2, jämför efterbehandlingsplanen nedan.

Transporter

Transporter till och från täktområdet kommer att gå på befintlig täktväg och vidare ut på väg 167. Fördelningen av transporter mot Ljungskile i nordväst beräknas vara ungefär lika stor som den mot Lilla Edet i sydost. Vid en normalproduktion på 350000 ton per år och med en beräknad last om ca 25 ton per lastbil (bil med släp)

beräknas det totala antalet fordonsrörelser (in- och uttransporter) uppgå till ca 130 stycken per arbetsdag räknat på 220 årsarbetsdagar. Det totala antalet transporter per arbetsdag kommer vid en maximal årlig produktion av 700 000 på motsvarande sätt att uppgå till ca 260 stycken. In- och uttransporterna avmassor för mellanlagring och återvinning bedöms till största delen vara samordnad med övriga transporter till och från täkten. En årlig återvinning av upp till 30 000 ton massor ger en teoretisk generering av i genomsnitt 11 fordonsrörelser per dag. Dock samordnas dessa transporter till största delen med leveranser av bergmaterial till de platser där massorna uppkommer, genom så kallade returlass. Således ger hanteringen av externa massor endast upphov till en mycket liten eller ingen ökning av fordonsrörelser.

Vattenverksamhet

Vidare omfattar ansökan även vattenverksamhet då täktverksamheten kommer att bedrivas under grundvattennivån. Vattenverksamheten innebär att grundvattennivån kommer att sänkas någon meter under produktionsytan och att allt inläckande vatten avleds via en täktsjö till en sedimenteringsdamm för att sedan släppas ut i recipienten. Den planerade brytningen innebär att nytt berg bryts i de södra samt östra delarna av området samt att nuvarande täktbotten på nivå +110 m fördjupas med cirka 18 m. Ny nivå för täktbotten kommer således att bli +92 m. Den nuvarande grundvattennivån ligger cirka 0,5 m under befintlig täktbotten, d v s på nivå +109,5 m. Brytning kommer därmed att ske under grundvattennivån, varvid bolaget behöver avleda grundvatten för att sänka nivån ner till nivå +91,5 m. Avrinnande ytvatten och tillrinnande grundvatten från brytningsområdet leds för närvarande via självfall till täktsjön. Vid brytning av pall 2 kommer vattnet istället att ledas till en pumpgrop och sedan pumpas till täktsjön. I täktsjöns utlopp finns en nivåreglerare i form av en brunn, Ø 1000 mm. Vattnet leds sedan vidare från brunnen i en ca 200 m lång betongkulvert, Ø 300 mm, till sedimentationsdammen i anläggningens nordvästra del. Kulvertens läge redovisas i täktplanen, se bilden ovan. För att dammen ska kunna fungera som utjämningsmagasin vid höga flöden krävs en reglering av utloppet. En enkel och robust lösning är att utloppet sker via en brunn kopplad till en trumma vilken dimensioneras för det önskade maxflödet. Brunnen kan även användas för att stänga av utflödet.

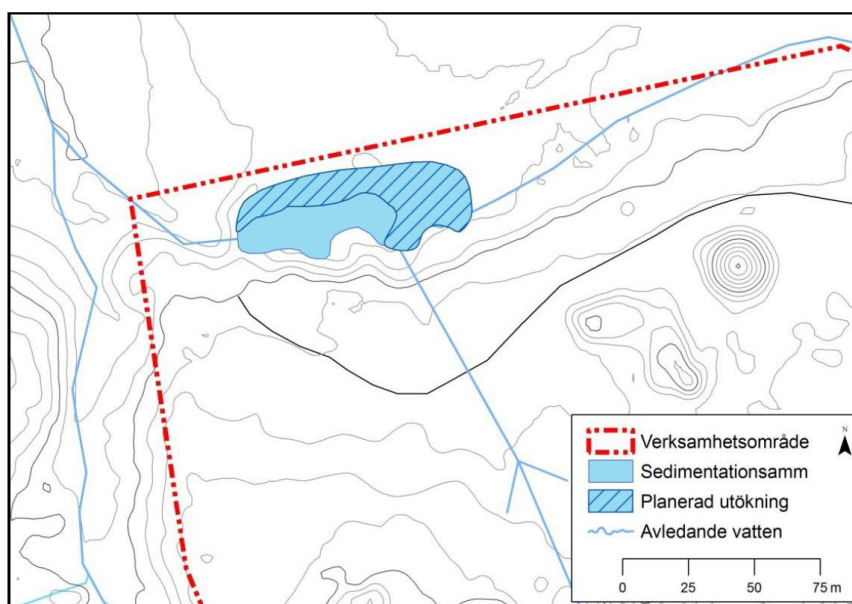
Sedimentationsdammen ges följande utformning och dimensionering.

Det befintliga dammsystemet renoveras och dimensioneras till ca 2000 m² yttorlek och till ca 80 m i längd och 25 m i bredd med ett medeldjup om ca 1.35 m. Djup och vegetation avses variera i dammens olika sektioner enligt till ansökan fogad skiss. Bolaget bedömer att en damm med sådan utformning klarar en god rening med avseende på kemiska och fysikaliska parametrar så som suspenderat material, turbiditet, ledningsförmåga (konduktivitet) och totalkväve (inkluderat nitratkväve, nitritkväve och ammoniumkväve). Storleksmässigt är den föreslagna sedimentationsdammen klart överdimensionerad jämfört med det beräknade behovet sett till ytarea, vilket kommer att gynna dammens reningsförmåga. Med stor sannolikhet kommer kvävehalten i utgående vatten bli avsevärt reducerad med en ny sedimentationsdamm med integrerade växtzoner jämfört med dagens damm. Avgörande för en förbättrad kväverening är grunda växtzoner. För rening av suspenderat material är djupa partier viktiga, samt ett regelbundet underhåll av dammen. En avsevärt förbättrad reningsgrad kan uppnås om vattnet inne i tälten leds via makadamfyllda diken innan det pumpas till tältsjön. Ytterligare förbättrande med avseende på kväve är att "skörda" befintlig växtlighet i tältsjön och i de grunda partierna i dammen på hösten/vintern.

Vid en maximal grundvattensänkning inom brytningsområdet beräknas avledningen av grundvatten ha ett medelflöde på ca 4,3 l/s, dvs. 370 m³/dygn. I dag avvattnas huvuddelen av planerade tältområdet norrut mot Kläppemosse och därifrån vidare. En liten del av det oexploaterade tältområdets södra del avvattnas till sankmarker i syd och sydost. Efter att tälten utökats kommer all avrinning att ske mot norr. Vid maximal utbrytning kommer den totala avrinningen, inkluderat både ytavrinning och bortledning av grundvatten, som långtidsmedelvärde vara 13,9 l/s. Detta motsvarar en vattenavledning på ungefär 1200 m³ per dygn från verksamhetsområdet.

För att kunna hantera det bortledda grundvattnet utan att påverka det intilliggande markavvattningsföretaget negativt krävs reglering av det utgående flödet från sedimentationsdammen så att det fungerar som ett utjämningsmagasin. Enligt de be-

räkningar som gjorts i den hydrogeologiska utredningen ska utgående flöde då inte vara större än 31 l/s. För att kunna säkerställa detta flöde vid de givna förutsättningarna krävs en total volym på sedimenteringsdammen om 2 700 m³. Den totala volymen är i nuläget ca 450 m³ och måste således ökas med ca 2 250 m³. Detta kommer att uppnås genom att förlänga dammen mot öster samt öka bredden mot norr. Längd och bredd på den tillskapade dammen kommer att bli drygt 80 respektive 25 m. Djupet kommer att variera mellan 1 - 1,5 m. Dammens ungefärliga läge och utformning framgår av bilden nedan. Detaljprojekteringen kommer att utföras efter att tillstånd meddelats och i samråd med tillsynsmyndigheten.

Konsekvenser för miljö och omgivning

Till ansökan har fogats en miljökonsekvensbeskrivning av vilken sammanfattningsvis framgår följande.

Grundvattenbortledning

Den planerade *grundvattenbortledningen* bedöms vid maximal bortledning kunna påverka grundvattennivån i brunnen på fastigheten Z. Då påverkan bedömts som liten har inget förslag på ersättning tagits fram. Fastighetsägaren har också möjlighet att inom ramen för bestämmelserna om oförutsedd skada få ersättning för det fall det skulle uppstå en skada. I övrigt kommer verksamheten medföra en måttlig till stor påverkan på grundvattenförhållandena lokalt, inom och i

direkt anslutning till det planerade brytningsområdet. Inom angränsande områden i övrigt bedöms påverkan på grundvattennivåerna bli liten. Vad avser omgivande grundvatten i övrigt bedöms vattenbortledningen inte medföra någon påverkan.

De närliggande naturvärden som pekats ut bedöms inte heller påverkas negativt av den planerade sänkningen av grundvattennivån.

Efter reglering bedöms den mängd vatten som leds bort från verksamheten inte påverka det nedströms liggande markavvattningsföretaget negativt. Verksamhetens avsänkning av grundvattnet bedöms inte heller skada några omgivande grund- eller ytvattenintressen.

De beräkningar och analyser av förorenande ämnen som utförts på utgående *vatten* samt i recipienten visar på att verksamheten inte kommer att ha någon negativ påverkan på nedströms belägna vattendrag och sjöar.

Luftföroreningar

Den planerade verksamhetens bidrag till *luftföroreningar* bedöms i sammanhanget som mycket liten. I föreliggande fall, med vidtagna skyddsåtgärder, och med verksamhet utanför tätbebyggt område ses inga risker att djur, växter eller kulturvärden på lokal nivå skulle ta skada. De utsläpp till luft vilka verksamheten bidrar med bedöms inte heller påverka människors hälsa på lokal nivå. Verksamheten bedöms vidare inte medverka till att miljö kvalitetsnormer för utomhusluft inte kan innehållas. Påverkan av damningen från verksamheten bedöms utifrån avstånd till närboende i den förhärskande vindriktningen bli liten.

Tunga transporter

De tunga *transporterna* på väg 167 kommer till följd av den planerade verksamheten att öka med omkring 11-16 % vid normal produktion och 85-95 % vid maximal produktion. Trafikens påverkan och olycksrisken längs med transportvägen kommer därmed att öka.

Jämfört med idag blir ökningen av den tunga trafiken på väg 167 relativt låg vid normal produktion. Vid maximal produktion kommer den tunga trafiken att nästan fördubblas, vilket ger en negativ påverkan under kortare produktionstoppar.

För att beskriva betydelsen av takttrafiken för bullersituationen utmed den allmänna vägen 167 har bolaget exemplifierat med buller vid en bostad belägen 9 meter från vägens mitt. Bolaget drar följande slutsats av beräkningen. De beräknade ljudnivåerna ligger över de riktvärden som idag gäller ekvivalentnivå (+7 dB(A)) utomhus vid fasad samt maximalnivå (+15 dB(A)) utomhus vid uteplats. Beräkning av maximalnivå har dock gjorts till fasad närmast vägen och hänsyn har inte tagits till huruvida det finns en uteplats här eller ej. Det är dock tydligt från ovanstående beräkningsresultat att övrig trafik bestämmer ekvivalent och maximalnivå utmed väg 167. Eftersom ansvaret för väg 167 ligger under Trafikverket bör eventuella åtgärder för att begränsa spridning av trafikbuller rimligtvis också falla på Trafikverket. *Buller från verksamheten*

Den planerade verksamheten kommer att bidra till *bullerstörningar*, dock enligt bolagets bedömning, inte i en sådan grad att människor utsätts för oacceptabla hälso- och säkerhetsrisker. Med beaktande av vad som redogjorts för i miljökonsekvensbeskrivningen och med föreslagna skyddsåtgärder bedömer bolaget att verksamheten kan bedrivas med innehållande av Naturvårdsverkets ”Vägledning om industri- och annat verksamhetsbuller”.

Vibrationer och luftstötståg

Den planerade verksamheten kommer att bidra till negativa störningar avseende *vibrationer och luftstötståg*. Med beaktande av föreslagna skyddsåtgärder m.m. bedömer bolaget dock att verksamheten kan bedrivas utan att människor utsätts för oacceptabla hälso- och säkerhetsrisker.

Naturvärden

Den samlade bedömningen är att det inom det planerade brytningsområdet är möjligt att ta oexploaterad mark i anspråk utan konflikt med *naturvärden*. I övrigt kommer taktverksamheten inte att påverka befintliga naturvärden negativt. Särskilt vid efterbehandlingen av etapp 1 kommer värdefulla biotoper att bevaras och

utvecklas. Bolaget har fogat en naturvärdesbedömning till ansökan av vilken sammanfattningsvis framgår följande.

Naturvärden; områden

De områden som klassats som högt naturvärde är sjöar med intilliggande våtmarker. Ett av områdena är ett bäverdämme med bäverhydda, hög rikedom av död ved och mycket goda förutsättningar för hög biologisk mångfald. Andra områden som nämns är en större sjö som bidrar till variation i landskapet och en skogstjärn med intilliggande myrmark som är rik på död ved. Bland klass3-objekten finns både sandiga ruderatmarker, skapade dammar, bäckar, mindre våtmarker, en hassellund, lövskogsmiljöer, myrmarker och stenmurar. Bland klass 4-objekten finns ett stormfälla, sandig åkermark som håller på att naturaliseras, stenmurar och yngre lövskog. D.v.s. miljöer som på sikt och med rätt skötsel kan bli värdefulla naturmiljöer. I landskapet noterades både rödlistade och fridlysta arter. Bland annat finns strandlumner i täktområdet och revlumner i olika delar av produktions-skogen.

Naturvärden: arter

I täktområdet noterades grenigt kungsljus och berguv som är rödlistade som sårbara (VU), och backsvala och storfibblebi som är rödlistade som nära hotade (NT). I det omgivande landskapet noterades en del ask (EN), en fin betesmark rik på hävdgynnade växter, och utmed en bäck rikligt med vanlig groda (fridlyst). Sammantaget får antalet rapporterade fynd av naturvårdsarter anses som få och flera av fåglarna är sådana som har anpassat sig till eller gynnas av miljöer som skapats i samband med pågående verksamhet.

För att minimera störningsrisk för de båda fågelarterna berguv och backsvala föreslår bolaget följande.

Berguv: Sprängning vid konstaterad boplats ska ske utanför häckningssäsong (februari t.o.m. september). Krossar bör inte placeras i direkt närhet till konstaterad boplats (<50m) (avser boplats som är i besittning aktuell häckningssäsong). Vid efterbehandling bör om möjligt lämpliga bohyllor lämnas intakta.

Backsvala: Vid efterbehandling spara lämpliga brinkar och erosionshak (gynnar även sandödla, samt flera rödlistade arter av steklar och bin). Om sand ska brytas/avbanas vid konstaterad häckning bör brytning/avbaning undvikas i den aktuella slänten under häckningsperiod 1 maj - 15 september.

Rekreation och friluftsliv

Bolaget bedömer att den planerade verksamheten sannolikt kommer att innebära en viss negativ påverkan på upplevelsen av *rekreation och friluftsliv* för den allmänhet som kommer att uppehålla sig i närhet av den planerade verksamheten, framförallt i form av buller och transporter från verksamheten.

Landskapet

Den planerade verksamheten bedöms medföra en stor lokal påverkan på *landskapet*, inom området för planerad bergtäkt och dess direkta närhet. Detta kan upplevas negativt av personer som vistas i täktens direkta närhet. Påverkan på landskapsbilden i sin helhet bedöms bli liten då insynen är starkt begränsad.

Människors säkerhet

Under förutsättning att tillräckliga skyddsåtgärder vidtas bedöms påverkan på människors *säkerhet* som mycket liten till följd av den planerade verksamheten. Riskerna till följd av Sevesoverksamheten bedöms som små beroende på egenskaperna hos det sprängmedel som används, hantering och de säkerhetsrutiner som finns. Det bedöms inte heller finnas några yttre faktorer i omgivningen som påverkar säkerheten negativt. Ett handlingsprogram för hur allvarliga kemikalieolyckor ska förebyggas har bifogats ansökan.

Hushållning med naturresurser

Vad avser frågor om *hushållning med naturresurser* anför bolaget följande.

Bolagets avsikt är en långsiktig verksamhet i det aktuella området för att optimalt kunna tillgodogöra sig råvaran för framställandet av bergmaterialprodukter inom ett samlat produktionsområde. Materialet från täkten har ett stort användningsområde med en stabil och kontinuerlig produktion under lång tid. I täkten produceras även ett fullgott ersättningsmaterial för naturgrus i betongtillverkning. Genom tillverkning av detta material minskar behovet av täkt i befintliga naturgrusresurser. Mot bakgrund av detta bedömer bolaget att det finns ett behov av bergmaterial-

produkter från tåkten. Jämför också vad som redovisats under avsnittet om lokalisering.

Produkterna som kommer att utvinnas i verksamheten är rena naturmaterial och är i sin helhet återvinningsbara.

Efterbehandlingsplan och ställande av säkerhet för denna

Den yta vilken kommer att efterbehandlas är ca 20 ha stor. Övriga ytor består av den tillskapade och befintliga täktsjön samt i övrigt redan skogbeklädd mark och kräver inte någon efterbehandling. Ytan som ska efterbehandlas kommer dels att planteras med skog och dels att lämnas öppen. Kring de bildade branterna kommer skyddshyllor att anläggas. Se domsbilaga 2.

Efterbehandlingen av tåkten kommer att ske i två etapper. Den första består av östra delen av verksamhetsområdet där verksamheten är mindre intensiv. Den andra etappen består av själva brytningsområdet och övriga delen av verksamhetsområdet. Syftet med att dela upp efterbehandlingen i två etapper är att inte ta mer mark i anspråk än vad som krävs för verksamheten samt att bevara och utveckla den biologiska mångfald som finns inom området. Eftersom tanken med efterbehandlingen till viss del är att skapa nya, lämpliga biotoper för djur och växter kan planen efter nya rön etc. komma att revideras i samråd med tillsynsmyndigheten.

Efterbehandlingen av etapp 1 kommer att planeras och påbörjas i samråd med tillsynsmyndigheten. De miljöer som redan idag hyser förutsättningar för biologisk mångfald eller hotade arter kommer att bevaras och utvecklas. Detta gäller t.ex. fuktiga sandiga partier och den tidigare utbrutna grusgropen med sandhak och slänter mot söder. Övriga partier kommer att jämnas ut för att ge landskapet en mer naturlig utformning. Inom vissa delar av området finns redan vegetation i form av buskar och träd, dessa kommer att lämnas kvar. I övrigt kommer lämpliga blommande och bärförande buskar och träd, t.ex. sälg och rönn planteras eller alternativt sparas vid självsådd. Sälgen är en av de viktigaste pollenkällorna för många insekter och rönnen är viktig genom såväl sin blomning som sina bär. Andra

åtgärder kommer att kunna vara utplacering av död ved samt stenar i form av rösen. Den döda veden kan t.ex. bestå av mindre högar men även enstaka stockar och trädstammar, >30 cm diameter, med kvarsittande bark, gärna av ädellöv. Död ved är idag en bristvara i naturen och många insekter är också beroende av mulnande ved för sin överlevnad. Det är viktigt att den lämnas orörd under lång tid. Vissa områden som växt igen kommer att röjas från sly. Förutom att skapa förutsättningar för den biologiska mångfalden är syftet med efterbehandlingen även att ge landskapet en naturlig utformning t.ex. genom att jämna ut vissa ytor. Efterbehandlingen av etapp 1 kommer ske succesivt under tillståndstiden. Detta ger Skanska möjlighet att även kunna genomföra vissa skötselåtgärder som gynnar områdets rudimentära arter vilka bidrar till att ge höga naturvärden i sandiga miljöer. Åtgärderna kan exempelvis bestå av återkommande maskinkörning på vissa ytor för att nöta och störa konkurrensstark vegetation. Ett lämpligt intervall mellan störningarna kan vara mellan ett till tre år och med en tidsförskjutning så att det alltid är någon yta som störs varje år.

När täkten inom etapp 2 är färdigbruten är avsikten att skapa en täktsjö genom att utpumpningen av vatten avslutas och den naturliga grundvattenytan återställs. Tätheten på berget i allmänhet kommer att avgöra hur lång tid det tar för vattenytan att stabiliseras. Nivån bedöms hamna omkring +109 m, vilken är den nuvarande grundvattennivån utan pumpning. Den blivande sjöns vattenyta kommer att bli tillgänglig längs sjöns norra del. Övriga delar kring sjön kommer att bestå av i princip lodräta bergväggar. För att skapa häckningsplatser för fåglar så som berguv kommer klippkyllor att skapas på lämpliga ställen. Vid slänkrönen kommer en skyddshylla att anläggas och/eller stenrader att placeras ut för att uppmärksamma besökare på klippkanterna. Ytvatten mellan den planerade och befintliga täktsjön kommer att ledas i en öppen bäckfåra. Även vidare till sedimenteringsdammen kommer vattnet ledas i en grävd bäckfåra, till skillnad från dagens kulvert som kommer att tas bort. Övriga delar av verksamhetsområdet, som inte redan är beväxt med skog, kommer att återföras till skogsmark, i första hand barrskog. Innan plantering sker kommer avbaningsmassor eller mottagning massor för

anläggningsändamål att användas för att jämna ut området. Om befintliga massor inte räcker till kan eventuellt nya massor behövas tas in för efterbehandlingen.

Utifrån den erfarenhet som bolaget har av tidigare efterbehandlingar bedöms detta arbete kräva runt 800 maskintimmar motsvarande en arbetskostnad på 600 000 kr. Flytt av kontor och övriga byggnader bedöms kosta runt 50 000 kr och demontering av våg 40 000 kr. Slutstädningen av området bedöms kosta 40 000 kr. Summan av dessa kostnader blir 730 000 kr. För att skapa marginaler för eventuella oförutsägbara kostnader föreslår bolaget utöver detta en reservpost på ytterligare 100 000 kr. Total kostnad för efterbehandling uppskattas enligt nuvarande prisläge således till 830 000 kr. Under antagandet att täkten efterbehandlas om ca 30 år bör kostnaden, indexreglerat med KPI= 2 %) hamna på ca 1 500 000 kr. Detta är beloppet vilket bolaget föreslår som säkerhet.

Föreslagen säkerhet bedöms vara betryggande för sitt ändamål.

Kontroll

Bilagd ansökan har bolaget gett in ett förslag till kontroll av den planerade verksamheten. Bolaget åtar sig därutöver att inom tre månader från det att beslut om tillstånd vunnit laga kraft, ta fram ett förslag till ett komplett kontrollprogram för verksamheten.

Kontroll av förekomst av berggub i det aktuella reviret kommer att regleras i kontrollprogrammet. Vid behov kommer samråd ske med t.ex. lokal ornitologisk expertis och tillsynsmyndigheten gällande förekomst av berggub.

Samhällsekonomisk nytta (11 kap. 6 § miljöbalken)

Den ansökta vattenverksamheten är en förutsättning för att kunna bedriva täktverksamhet på fastigheterna X och Y. Den planerade täktverksamheten kommer att tillgodose samhällets behov av bergmaterialprodukter. Vattenverksamheten är en direkt följd av den ansökta täktverksamheten och utgör därmed inget ändamål i sig själv. Den planerade vattenverksamhetens påverkan på såväl grund- som ytvattenförhållanden, med vidtagande av föreslagna skyddsåtgärder, kommer

att bli små. Mot bakgrund av ovanstående och med hänsyn taget till att kommande anläggningskostnader uppskattas till i sammanhanget ringa 30 000 kronor och kostnaden för befintliga anläggningar till 90 000 kr, får det anses uppenbart att vattenverksamheten är samhällsekonomiskt motiverad och att fördelarna från allmän och enskild synpunkt överväger kostnaderna samt den ringa skada verksamheten kan antas orsaka.

Bolagets sammanfattade motivering till yrkanden och villkorsförslag

Årlig produktion överskrids

Det är viktigt att det finns en flexibilitet i verksamheten. Om det krävs att man inhämtar tillstånd från tillsynsmyndigheten kan det bli svårt att tillfredsställa kraven på leveranserna. Det är dock rimligt att man ska upplysa tillsynsmyndigheterna när produktionen går utöver 350 000 ton berg. Man ska då ha en dialog med tillsynsmyndigheten om längden för projektet.

Bolaget medger att information ska ges till tillsynsmyndigheten då den årliga produktionen överstiger 350 000 ton berg samt att en ungefärlig tid ska anges för under hur lång period produktionsundersökningen beräknas ske.

Tillståndstid

Med ett normaluttag om 350 000 ton per år bryts tälkten ut på drygt 28 år. Uttaget kommer dock att variera från år till år. Med ett maximalt årligt uttag ges möjlighet till ett ökat uttag vilket dock kan leda till att tälkten bryts ut på kortare tid. För att hantera situationen om efterfrågan blir lägre än den uppskattade normalproduktionen, t.ex. vid en lågkonjunktur, är ett icke tidsbegränsat tillstånd lämpligt. Då finns möjlighet för bolaget att bryta ut kvarvarande mängder efter 30 år. Noteras bör att det inte finns något övrigt skäl till det icke tidsbegränsade tillståndet utöver att ha möjligheten att bryta ut den ansökta mängden berg samt att brytningen dessutom är både yt-, djup och mängdmässigt begränsad.

Ekonomisk säkerhet

Det är rimligt att anpassa storleken på den ekonomiska säkerheten så att den på ett betryggande sätt kan täcka nödvändiga kostnader för en efterbehandling.

Grundmodellen för beräkning av säkerhet vilken länsstyrelsen utgått ifrån i sin beräkning av säkerhet är för visso en väl använd modell. Dock har det visat sig att den nästan alltid överskattar den säkerhet vilken behövs för att täcka nödvändiga kostnader för efterbehandlingar. Detta gäller särskilt för täkter som efterbehandlas i form av en täktsjö då ytan som täcks av sjön inte behöver någon återställning. Då modellen inte tar hänsyn till detta och då den blivande täktsjön utgör en stor del av det totala område som ska efterbehandlas överskattas storleken på säkerheten ytterligare. Det är fel att inte beakta täktsjön i beräkningen av säkerhet. Beräkningen av kostnaderna tar framförallt hänsyn till kostnader för släntning, sprängning av hyllor för lämpliga slänter. I det här fallet kommer det inte finnas några kostnader för markerna i tækten utan kostnaderna ligger i maskintimmarna av påförande av jordlager och om det behöver göras skyddshyllor, samt städning och nedmontering av maskiner. Eventuell inställelsekostnad anses omfattas av reservbeloppet för händelser man inte kan förutse.

Som en konsekvens av att denna modell används blir stora summor låsta under lång tid i onödan och till ingen nytta för bolaget. Säkerheten bör istället räknas fram utifrån ett mer rationellt vis baserat på kostnader för maskiner och flytt av utrustning, städning samt en uppräknig. Av bolaget föreslagen säkerhet är en mer korrekt bedömning av vad som är nödvändigt för att täcka kostnader för efterbehandlingen av tækten.

Villkor om sedimentationsdammens utformning

Bolaget medger det av länsstyrelsen föreslagna villkoret gällande påverkan på ytvatten under förutsättning att provtagningspunkter tas fram i samråd med tillsynsmyndigheten.

Villkor om buller

Bolaget medger länsstyrelsens villkorsförslag gällande buller med följande ändring (överstruken text markerar vad bolaget anser ska tas bort [domstolens anmärkning]).

Buller från tåktverksamheten inklusive transporter inom verksamhetsområdet ska begränsas så att det inte ger upphov till högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostäder än

helgfri måndag till fredag	kl. 06.00 - 18.00	50 dBA
nattetid	kl. 22.00 - 06.00	40 dBA
övrig tid		45 dBA

Arbetsmoment som typiskt sett kan ge upphov till momentana ljudnivåer utomhus vid bostäder över 55 dBA får inte utföras nattetid (kl. 22.00 06.00). De angivna värdena ska kontrolleras genom mätning vid bullerkällorna (närfältsmätning) och beräkningar eller genom mätning vid berörda bostäder (immissionsmätning). Ekvivalentvärden ska beräknas för de tider då verksamheten pågår. Kontroll ska ske ~~senast ett år efter det att tillståndet har tagits i anspråk samt därefter~~ så snart det har skett förändringar i verksamheten som kan medföra mer än obetydligt ökade bullernivåer eller när tillsynsmyndigheten i övrigt anser att kontroll är befogad, ~~dock minst en gång vart tredje år.~~

Ekvivalensnivå gäller en viss nivå och inte en maximal nivå. Ett viktigt begrepp i sammanhanget är en maxtimme, d.v.s. den timme under dagen som det låter som mest. Det finns inte en mer intensiv maxtimme än den som har använts i mätningarna. Skutknackningen slår inte igenom, dels går den på 50 % och dels står den avskärmad. Borrning och skutknackning sker inte samtidigt.

Som exempel kan man se den uppmätta signalen under en timme; ibland har man höga nivåer och sedan lite tystare, detta resulterar i att man lagt in en driftsvikt på 40 %, d.v.s. den bullrar 40 % av tiden. Det som matas in i beräkningsmodellen är den lägre nivån, utifrån en uppmätt nivå och en drifttid. Man har en avståndsdämpning och vid det dubbla avståndet får man en sänkning på 6 db.

Länsstyrelsen har utan vidare motivering ansett att en lämplig frekvens för kontroll av buller från verksamheten ska vara minst en gång vart tredje år. Mot bakgrund av att en bullerkontroll kostar ca 50 000 kr anser Skanska att det måste föreligga en

situation i vilken det kan ha uppstått en ökad bullerstörning för att denna kostnad ska vara motiverad. Bedömningen av när en bullerkontroll är motiverad är mer lämpad att avgöras av tillsynsmyndigheten.

Vad gäller emissionsmätningar finns det problem bestående i att man ofta har bakgrundsljud som stör. Det går att göra mätningar, men man måste hitta perioder när andra ljud och buller inte stör. Det man får är en mätning av hur det ser vid det aktuella tillfället och det finns ingen möjlighet att laborera med olika typ av fall. Det är bra att kontrollera med närfältsmätningar och uppdaterad information avseende placering av maskiner och höjddata för tåkten. Det är inte skäligt att kräva, i det fall när man redan gjort mätningar bestående i hur bullret påverkas av hur man ställer maskinerna på olika sätt, att nya mätningar ska göras.

Vad gäller arbetstiderna och tiderna för transporter, så är 06:00 – 18:00 normal utlastningstid. Efter 18:00 sker det endast i nödfall att man kör transporter. Transporter nattetid är extremt sällsynta.

Villkor om gränsmarkeringar

Bolaget medger länsstyrelsens förslag till villkor om att markera gränsen för verksamhets- respektive brytningsområdet.

Villkor om åtgärder mot damning

Bolaget medger länsstyrelsens villkorsförslag gällande damning.

Villkor om hänsyn till berguv

Bolaget medger i princip länsstyrelsens villkorsförslag men anser att det ska ha den utformning som angetts i förslagen till villkor, ovan.

Ett villkor där tidigare aktiva boplatser för berguv undantas från täktverksamhet kan få mycket stora konsekvenser för möjligheten att bedriva täktverksamhet. Om detta villkor fastställs riskerar, utifrån nuvarande förhållanden, minst 700 000 ton berg att inte kunna brytas. Om förhållandena ändras t.ex. på så sätt att berguven skapar nya boplatser kan de mängder som inte kan brytas bli ännu större. Från berguvslokaler i Skåne finns exempel på hur berguven har flera boplatser i en och samma bergtäkt.

Berguven alternerar sedan från år till år mellan de olika boplatserna. Av dessa erfarenheter kan man dra slutsatsen att det inte är avgörande för berguvens häckning att tidigare aktiva boplatser bevaras. Följaktligen bedöms inte heller bevarandet av tidigare boplatser ha ett direkt samband med artens bevarandestatus. Skanska anser därför att första punkten i villkorsförslaget ska strykas.

För att gynna berguven gör bolaget följande åtaganden.

- I området kring berguvens nuvarande aktiva boplatser kommer ingen brytning att ske inom 10 år.
- Minst en alternativ boplatser med lämpliga förutsättningar kommer att finnas inom verksamhetsområdet.

Bolaget kan också åta sig att bibehålla slänter för backsvalan. Backsvalans boplatser finns dock företrädevis inte inom brytningsområdet där det kommer att avbanas.

Villkor om efterbehandling

Bolaget har medgett länsstyrelsens villkorsförslag med följande ändring och tillägg.

Efterbehandling av området ska, när så är möjligt, ske efter hand som arbetet i tåkten fortskrider. När täktverksamheten avslutas ska efterbehandlingen omedelbart slutföras. Senast tre år innan tillståndet för verksamheten upphör ska verksamhetsutövaren inge en slutlig efterbehandlingsplan till tillsynsmyndigheten, upprättad i samråd med markägare och tillsynsmyndigheten. ~~Senast konstaterad boplatser för berguven får inte skadas eller förstöras.~~ Vid avslutad efterbehandling ska det finnas minst en syd- eller västvänd klipphylla lämplig som boplatser för berguven. När täktområdet är efterbehandlat ska en anmälan göras till tillsynsmyndigheten för avsyning och godkännande.

Bolaget har också medgett länsstyrelsens yrkande om delegationsvillkor kopplat till villkoret om efterbehandling av täktområdet.

Vid efterbehandling av bergtäkter är det bland annat viktigt att brantare partier inte lämnas på ett sådant vis att de utgör onödig fara för den allmänhet som kan tänkas vistas i området. Detta kan bland annat innebära sprängning av skyddshyllor och

skrotning av branter. Ska tidigare boplatser för berggub undantas för eventuella åtgärder kan detta påverka säkerheten i området. Skanska anser att efterbehandling inte ska ske vid boplatser där häckning sker men mot bakgrund av ovanstående samt vad som anförts ovan anses att tidigare aktiva boplatser inte bör undantas eventuella efterbehandlingsåtgärder.

Villkor om vibrationer

Bolaget medger länsstyrelsens villkorsförslag.

Villkor om föroreningskydd

Bolaget medger länsstyrelsens villkorsförslag med följande tillägg och ändringar.

”Kemikalier, petroleumprodukter och farligt avfall ska hanteras och förvaras så att spill och läckage eller förorening av mark, yt- eller grundvatten inte kan ske. Tankning och parkering av fordon och maskiner får endast ske på yta som är särskilt iordningställd för att förhindra spridning av oljespill. Alternativt ska ett skydd för uppsamling av spill vara ordnat under parkerade enskilda fordon eller maskiner när så är möjligt. Utrustning för sanering av spill ska finnas lätt tillgänglig vid bedrivande av verksamhet.”

Bolaget har utrustning för sanering av spill och personalen ska utbildas. Det finns möjlighet att stänga av pump och samla upp vatten i pumpgropan. Dessutom är sedimentationsdammen utrustad med oljeskiljande funktion, oljan lägger sig därför på ytan medan utloppet är under vattenytan. Dammen i sig kommer att rengöras vid vissa tillfällen. Det skräp som finns däri kommer då hanteras som avfall. I vissa lägen kan man sätta spillskydd under larvmaskinerna. Den möjligheten måste emellertid vägas mot arbetsmiljöriskerna som den typen av åtgärd innebär. Skydd på annat sätt finns dock, t.ex. finns saneringsutrustning med på varje maskin; saneringsmedel och så kallade blöjor.

Villkor om handlingsprogram för skydd mot allvarliga kemikalieolyckor

Tidpunkten för när ett reviderat handlingsprogram behöver lämnas in är ingen fråga som behöver regleras i tillståndet utan hanteras lämpligtvis via den löpande tillsynen

Villkor om kontroll av avfallsmassor

Bolaget medger länsstyrelsens villkorsförslag.

Asfalt

Bolaget medger länsstyrelsens villkorsförslag om asfaltens innehåll.

Kontrollprogram

För en täktverksamhet är det mer relevant att kontroll sker på utgående vatten eftersom koncentrationerna av relevanta parametrar kommer variera i ingående vatten beroende på t.ex. mängd nederbörd, tidpunkt för sprängning, eventuella läckage etc. Därmed kommer även reningsgraden i anläggningen att variera till skillnad från t.ex. reningsverk där koncentrationer i inkommande vatten är mer stabila. Därmed anser Skanska att kontroll endast bör ske på utgående vatten. Dock bör kontrollen inkludera både utgående vatten från täktsjön och sedimentationsdammen, i enlighet med vad som föreslagits. Vidare anser bolaget att kontroll av utgående vatten lämpligast regleras i kontrollprogrammet i samråd med tillsynsmyndigheten.

INKOMNA YTTRANDEN**Följande yttranden har inkommit i anledning av ansökan.****SGI, Statens Geotekniska Institut,**

som fokuserat sina synpunkter kring frågor om markmiljöfrågor, omgivningspåverkan respektive geotekniska säkerhetsfrågor (ras, skred och erosion), har, efter att bolaget kompletterat ansökan i enlighet med kompletteringsönskemål, inte haft någon erinran mot ansökt verksamhet.

SGU, Sveriges geologiska undersökning,

som fokuserat sina synpunkter kring frågor om materialförsörjning och påverkan på grundvatten, har, efter att bolaget kompletterat ansökan i enlighet med kompletteringsönskemål, inte haft någon erinran mot ansökt verksamhet.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län har anfört följande.

Miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven som ställs i 6 kap. miljöbalken. Ansökan tillstyrks och verksamheten bör förenas med följande begränsningar och villkor m.m.

Brytning av berg får endast ske inom det på exploateringsplanen angivna brytningsområdet och inte djupare än + 92 m.ö.h. (höjdsystem RH 2000).

Tillståndet får omfatta:

- loss hållning av högst 10 miljoner ton berg,
- ett maximalt årligt uttag av 350 000 ton bergmaterial, uttaget får dock under enstaka kalenderår uppgå till maximalt 700 000 ton,
- uttag av avbaningsmassor i form av högst 70 000 ton morän respektive 240 000 ton grus,
- uppställning och drift av anläggningar för sortering och krossning av berg, naturgrus och andra jordarter,
- införsel och återvinning av årligen högst 30 000 ton rent entreprenadberg, rena jord- och schaktmassor samt avfall enligt villkor 3, nedan, i syfte att användas för täktens efterbehandling eller för att återvinnas,
- bortledning av inläckande grundvatten inklusive de anläggningar som erfordras för detta.

Tillståndet ska tidsbegränsas att gälla i 30 år från det att tillståndet vunnit laga kraft; ett datum ska anges i tillståndet. Förslagsvis ska tillståndet gälla till och med den 30 januari 2047. Då ska området vara slutligt efterbehandlat om inte tillsynsmyndigheten beslutar annat.

Skanska ska för tillståndets giltighet ställa en ekonomisk säkerhet till ett belopp om 3 100 000 kronor. Säkerheten ska godkännas av Mark- och miljödomstolen.

Ansökt verksamhet ska klassificeras enligt prövningspunkt 10.11 B (täkt av berg) enligt miljöprövningsförordningen. Verksamheten omfattar även följande punkter;

- 10.50 C, anläggning för sortering eller krossning av berg,
- 90.110 C, anläggning för att genom mekanisk bearbetning återvinna annat avfall än farligt avfall,
- 90.140 C, användning för anläggningsändamål av avfall på ett sätt som kan förorena mark, vattenområde eller grundvatten, om föroreningsrisken är ringa.

Tillståndet bör förenas med verkställighetsförordnande, dvs. det får tas i anspråk även om beslutet inte vunnit laga kraft. Dock ska den ekonomiska säkerheten först ha godkänts av mark- och miljödomstolen.

Länsstyrelsens förslag till villkor

Länsstyrelsen har yrkat att följande villkor ska meddelas för verksamheten.

1. Om inte annat följer av övriga villkor ska verksamheten bedrivas i huvudsak i enlighet med vad sökanden har angett i ansökningshandlingarna och i övrigt åtagit sig i ärendet.
2. Om uttaget av berg planeras överstiga 350 000 ton under ett kalenderår ska detta anmälas till tillsynsmyndigheten i god tid. Av anmälan ska skälen till ökad produktion framgå och vilka ökade störningar som kan förväntas samt under vilken tidsperiod det ökade uttaget ska ske.
3. Följande avfallstyper får tas emot och hanteras vid anläggningen.

Avfallskod	Avfallsslag
17 01 01	Betong
17 01 07	Blandningar av betong, tegel, klinker och keramik (som inte innehåller farliga ämnen)
17 03 02	Bitumenblandningar som inte innehåller stenkolstjära
17 05 04	Jord och sten

Efter tillsynsmyndighetens godkännande får även andra avfallstyper av motsvarande karaktär tas emot och hanteras.

4. Gränsen för verksamhets- respektive brytningsområdet ska markeras i terrängen med fasta gränsmarkeringar enligt vad som anges i exploateringsplanen. Markeringarna ska behållas under hela exploateringstiden.
5. Villkorsförslag 5 om insynsskydd återtas.
6. På avsnitt med uppenbar olycksfallsrisk ska stängsel sättas upp eller allmänheten på annat sätt tydligt uppmärksammas på riskerna att beträda området.
7. Allt uppsamlat vatten inom hela verksamhetsområdet ska avledas genom en sedimentationsdamm försedd med växtzoner eller anordning med motsvarande funktion och oljeavskiljande anordning innan vattnet avleds till närliggande vattenrecipient. Sedimentationsdammen ska vara dimensionerad och ändamålsenligt utförd för reduktion av kväve och partiklar i huvudsak överensstämmande med vad som anges i ansökan. Dammen ska underhållas så att dess funktion stadigvarande upprätthålls.
8. Buller från täktverksamheten inklusive transporter inom verksamhetsområdet ska begränsas så att det inte ger upphov till högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostäder än

helgfri måndag till fredag	kl. 06.00 - 18.00	50 dBA
natttid	kl. 22.00 - 06.00	40 dBA
övrig tid		45 dBA

Arbetsmoment som typiskt sett kan ge upphov till momentana ljudnivåer utomhus vid bostäder över 55 dBA får inte utföras nattetid (kl. 22.00 - 06.00).

De angivna värdena ska kontrolleras genom mätning vid bullerkällorna (närfältsmätning) och beräkningar eller genom mätning vid berörda bostäder (immissionsmätning). Ekvivalentvärden ska beräknas för de tider då verksamheten pågår. Kontroll ska ske senast ett år efter det att tillståndet har tagits i anspråk samt därefter så snart det har skett förändringar i verksamheten som kan medföra mer än obetydligt ökade bullernivåer eller när tillsynsmyndigheten i övrigt anser att kontroll är befogad, dock minst en gång vart tredje år.

9. Muntlig eller skriftlig information om planerad sprängning ska ges till berörda inom avståndet 1 000 m till gränsen för täktens brytningsområde. Informationen ska lämnas senast 24 timmar före sprängningen. All sprängning ska föregås av signal.
10. Luftstöt våg till följd av sprängning, mätt genom frifältsmätning, får vid bostadshus inte överstiga 120 Pa vid mer än 2 av 10 på varandra följande

- sprängtillfällena och då högst 150 Pa. Mätningarna ska utföras enligt gällande Svensk Standard SS 025210. Mätpunkter, frekvens, samt utvärderingsmetod ska specificeras i verksamhetens egenkontrollprogram.
11. Markvibrationer - definierade som högsta svängningshastighet i vertikalled - orsakade av sprängning, får inte överstiga 4 mm/s vid bostadshus vid mer än 2 av 10 på varandra följande sprängtillfällena och då högst 6 mm/s. Mätningarna ska utföras enligt gällande Svensk Standard SS 460 48 66. Mätpunkter, frekvens, samt utvärderingsmetod ska specificeras i verksamhetens egenkontrollprogram.
 12. Verksamheten ska bedrivas så att olägenheter till följd av damning undviks. Om störningar i form av damning från verksamheten uppkommer ska verksamhetsutövaren vidta effektiva skyddsåtgärder.
 13. Följande skyddsåtgärder ska gälla för fågellivet:
 - Utöver senast konstaterad boplats för berguv ska alltid minst en lämplig alternativ boplats finnas inom verksamhetsområdet. Alternativ boplats ska utgöras av en tidigare konstaterad boplats, om sådan finns.
 - Sprängning får under perioden 1 februari – 15 september inte ske närmare konstaterad boplats för berguv, d.v.s. boplats som är i besittning under häckningssäsongen, än hundra (100) meter.
 - Krossning får inte ske närmare än femtio (50) meter från konstaterad boplats för berguv 1 februari – 15 september. Under perioden 1 maj-15 september får sand inte brytas/avbanas om det skadar aktiva bohål för backsvala. De tre första punkterna i villkoret gäller inte om verksamhetsområdet inte berörs av ett berguvsrevir under femton (15) på varandra direkt efterföljande häckningssäsonger. Om tveksamhet råder kring bedömning av konstaterad boplats ska expertis inom området anlitas för bedömning.
 14. Kemikalier, petroleumprodukter och farligt avfall ska hanteras så att spill och läckage så att förorening av mark, yt- eller grundvatten inte kan ske. Tankning och parkering av fordon och maskiner får endast ske på yta som är särskilt iordningställd för att förhindra spridning av oljespill. Alternativt ska ett skydd för uppsamling av spill vara ordnat under parkerade enskilda fordon, eller maskiner. Utrustning för sanering av spill ska finnas lätt tillgänglig vid bedrivande av verksamhet.
 15. Senast sex veckor före verksamheten påbörjar hantering av kemiska ämnen över gränsmängden för den lägre kravnivån i Sevesolagstiftningen ska ett uppdaterat handlingsprogram lämnas till Länsstyrelsen.
 16. Halterna i de massor som tas emot får inte överstiga nivåer för mindre än ringa risk enligt Naturvårdsverkets Handbok 2010:1 eller senare uppdateringar av denna. Misstänks andra föroreningar ska provtagning ske i samråd med tillsynsmyndigheten.
 17. Den asfalt som tas emot får inte innehålla stenkolsjära och halterna av PAH ska understiga 70 ppm.

18. Efterbehandling av området ska, när så är möjligt, ske efter hand som arbetet i täkten fortskrider. När täktverksamheten avslutas ska efterbehandlingen omedelbart slutföras. Senast tre (3) år innan tillståndet för verksamheten upphör ska verksamhetsutövaren inge en slutlig efterbehandlingsplan till tillsynsmyndigheten, upprättad i samråd med markägare och tillsynsmyndigheten. Vid avslutad efterbehandling *får en alternativ boplats ersättas* med en syd- eller *sydvästligt* vänd klipphylla lämplig som boplats för berguv. När täktområdet är efterbehandlat ska en anmälan göras till tillsynsmyndigheten för avsyning och godkännande.
19. Ett aktuellt kontrollprogram ska finnas för verksamheten och följas. Programmet ska bland annat ange hur verksamheten kontrolleras med avseende på mätmetod, mätfrekvens och utvärderingsmetod. Förslag till kontrollprogram ska lämnas till tillsynsmyndigheten senast tre månader efter det att tillståndet har tagits i anspråk.

Länsstyrelsen har vidare föreslagit att domstolen, med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken, ska delegera till tillsynsmyndigheten att fastställa ytterligare villkor beträffande:

- D1. hantering och lagring av de tillkommande avfallskategorier som kan bli aktuella enligt villkor 3.
D2. villkor för efterbehandling av täktområdet.

Slutligen har länsstyrelsen yrkat ersättning för handläggningen av de delar som rör vattenverksamhet i mål M 4218-15 med 25 timmar à 800 kronor, totalt 20 000 kronor.

Till grund för sina ståndpunkter har länsstyrelsen sammanfattningsvis anfört följande.

Förenlighet med miljöbalken

Länsstyrelsen bedömer att verksamheten är förenlig med miljöbalkens allmänna hänsynsregler. Med de villkor som föreslås och de hänsynsåtgärder i övrigt som bolaget förbundit sig att vidta bedöms verksamheten kunna bedrivas utan oacceptabla störningar för boende och miljön.

Tidsbegränsning av tillståndet

Miljöfarlig verksamhet får begränsas i tid enligt 16 kap. 2 § MB. Tillstånd till täkt skiljer sig från andra miljöfarliga verksamheter genom att uttag vanligen avser en viss mängd under viss tid (se prop. 2004/05:129 s. 76). I förarbetena till miljöbalken betonas att tillstånd i ökad utsträckning ska kunna meddelas för begränsad tid. Skälen till detta är att den tekniska utvecklingen och ökade kunskaper leder till att samhällets miljökrav ändras och skärps. Länsstyrelsen kan konstatera att de flesta täkter i länet som meddelats tillstånd under senare år har fått tidsbegränsade

tillstånd. Även Naturvårdsverket anser att det är lämpligt att tidsbegränsa tillstånd för täkter som prövas enligt miljöbalken.

Årlig produktion överskrids

Länsstyrelsen anser att en anmälan och att ge information är i stort samma sak. Det framgår dessutom tydligt i materialet att normalproduktion är 350 000 ton och att 700 000 ton är en mängd som kan behövas för att möta vissa toppar. Det måste därför gå att binda topparna till vissa specifika projekt, vilket är viktigt att man gör. Man måste ha möjlighet att upplysa tillsynsmyndigheten om projektet.

Ekonomisk säkerhet

Länsstyrelsen använder den refererade beräkningsmodellen som bas vid beräkning av säkerhet för alla täkter. Beroende på typ av täkt görs därefter anpassningar av i första hand kvadratmeterpriset. För bergtäkter föreslår underlagsrapporten³ att en kvadratmeterkostnad om 12 kr/m² ska användas. Den summa som Skanska föreslår innebär en beräknad kostnad på 4 kr/m². Länsstyrelsen har räknat med 8 kr/m² i detta fall och anser därför att det redan gjorts en anpassning av säkerheten med hänsyn till de skäl som bolaget hänvisar till. Hela ytan som är aktuell för efterbehandling är cirka 20 ha stor, övriga ytor består av tillskapad täktsjö och skogsbeklädd mark. Länsstyrelsen har därför räknat på 20 ha som ska efterbehandlas och man har också tagit hänsyn till täktsjön.

Räknar man med 4 kr hamnar man på 1,7 miljoner, då har inte kostnaden för den kulvert bolaget ska gräva upp och ta bort, samt hyllor som skapas för berguven beräknats in. I fastställande av kostnaderna ska också tas hänsyn till att någon annan än Skanska kan komma att genomföra efterbehandlingsarbetena och hänsyn ska tas till eventuell inställesekostnad. Länsstyrelsen vidhåller att Skanska för tillståndets giltighet ska ställa en ekonomisk säkerhet till ett belopp om 3 100 000 kronor.

Lokalisering

Täktverksamhet har bedrivits på platsen sedan 1950-talet, först i form av täkt av sand och grus och sedan 1980-talet även täkt av berg. Själva verksamhetsområdet omfattas inte av något områdesskydd men sammanfaller med område för riksintresse för vindbruk. Närmast skyddade område är naturreservatet och Natura 2000-området Bredfjället som ligger ca 450 m norr om täktens norra spets. Täktområdet omges av enstaka bebyggelse i flera riktningar. Verksamheten är förenlig med kommunens översiktsplan från år 2012 där det aktuella området är avsatt som "sten- och bergtäkt".

Buller

För att kontrollera ett villkor avseende buller krävs mätningar och/eller beräkningar. Dessa värden ska innehållas oavsett om det leder till en påkallad störning eller inte. Det är verksamhetsutövarens skyldighet att visa att gällande villkor innehålls. Utredningen har visat att villkoret för beräkningsfall 1 skulle överskridas vid närmsta bostäder om inga bullerdämpande åtgärder vidtas, dvs. buller från täkten är

³ Miljösamverkan Sverige; Rapport "Efterbehandling av täkter"; 2006-11-30

inte obetydligt. Buller från en täkt är inte heller statistiskt då brytfronten hela tiden ändras. Länsstyrelsen anser därför inte att ett krav på bullermätning en gång vart tredje år är orimligt.

Det är inte orimligt att genomföra bullermätning, genom emissionsmätning, för att se om åtgärderna har avsedd effekt. Detta gäller åtminstone för beräkningsfall ett, när man är uppe på höjden och inte har skyddande vallar och det andra beräkningsfallet när man använder krossar och har vallar. Bullermätningen behöver dock inte ske precis efter ett år, utan man kan justera villkoret så att kontroll ska ske när verksamhet pågår i beräkningsfall ett räknat, d.v.s. på orörd mark. Länsstyrelsen anser att det är rimligt att man kräver att det ska ske emissionsmätning eller närfältsmätning av buller när man har kommit på plats.

Trafik

De senaste åren har antal fordonsrörelser till och från täkten uppgått till ca 90 per arbetsdag. I ansökt verksamhet kommer de att öka till ca 130 fordonsrörelser per arbetsdag vid normal produktion och drygt 250 vid full produktion under enstaka år. Utlastning ska pågå mellan kl. 06-22. Som jämförelse innebär det ca 6 transportrörelser per timme vid nuvarande verksamhet de senaste åren, 8 transportrörelser per timme vid yrkad normalproduktion och 16 transportrörelser per timme vid yrkad maximal produktion. Det innebär i praktiken att den tunga trafiken på väg 167 kommer att öka med mellan 10-50% beroende på årsproduktion. Bullerberäkningar har visat att ljudnivån med anledning av den ökade trafiken längs väg 167 kan öka med 1 dBA.

De boende längs vägen kan sammanfattningsvis komma att uppleva en ökad störning av trafiken som utgör en följdverksamhet till täkten. Genom att reglera det tillståndsgivna uttaget till vad som avses tas ut under ett normalår och att ett ökat uttag under enstaka år medges först efter kontakt med tillsynsmyndigheten bedömer länsstyrelsen att den ökning i form av transporter som täktverksamheten medför ligger inom gränsen för vad man som boende kan anses få tåla.

Påverkan på vatten

Under förutsättning att sedimentationsdammen som beskrivs i ansökan fyller den funktion som avses i ansökan är länsstyrelsens bedömning att den ekologiska statusen, och möjligheten att uppnå fastställda miljö kvalitetsnormer för de nedströms förekommande vattenförekomsterna, inte påverkas av täktverksamheten. I ansökningshandlingarna har WSP rekommenderat att det befintliga dammsystemet renoveras och dimensioneras enligt angivna beräkningar. Länsstyrelsen delar inte uppfattningen att det är tydligt vad bolaget åtagit sig. Ett villkor tydliggör vad som gäller. Vidare innehåller villkoret ett krav på att dammen ska underhållas. Detta är viktigt för att dess funktion ska fungera genom hela tillståndstiden. Länsstyrelsen har utformat villkoret i linje med den utformning på dammen som föreslagits i handlingarna. För att inte riskera att villkoret ska låsa den tekniska utformningen föreslår Länsstyrelsens följande justering (kursiv text) av villkoret.

”Allt uppsamlat vatten inom hela verksamhetsområdet ska avledas genom en sedimentationsdamm försedd med växtzoner *eller anordning med motsvarande*

funktion och oljeavskiljande anordning innan vattnet avleds till närliggande vattenrecipient. Sedimentationsdammen ska vara dimensionerad och ändamålsenligt utförd för reduktion av kväve och partiklar i huvudsak överensstämmande med vad som anges i ansökan. Dammen ska underhållas så att dess funktion stadigvarande upprätthålls.”

I anslutning till Kläppemossen norr om tälten finns ett markavvattningsföretag. Länsstyrelsen anser att fördröjning och rening av vatten från verksamheten även är motiverad för att utsläppet inte ska medföra negativ påverkan på markavvattningsföretaget. I övrigt överlåter Länsstyrelsen åt domstolen att avgöra huruvida föreslagna anläggning är tillräcklig för att inte påverka markavvattningsföretaget negativt samt om samråd skett med markavvattningsföretaget i tillräcklig omfattning.

Länsstyrelsen instämmer i huvudkonsultens förslag i den hydrologiska utredningen att grundvattennivån ska bevakas i de mossar som ligger väster och söder om verksamhetsområdet nära markavvattningsföretaget. Länsstyrelsen betraktar det som ett åtagande från bolagets sida att sätta dit grundvattenrör. Det är bra om det framgår av kontrollprogrammet vilka åtgärder man ska kunna vidta.

Naturvärden; områden

Länsstyrelsen bedömer, mot bakgrund av en av bolaget genomförd naturvärdesinventering av täktområdet och omgivande marker, att ansökt verksamhet inte kommer att medföra någon påtaglig påverkan på identifierade naturvärden inklusive Kläppemosse. Naturvärden; arter

Berguv har etablerat sig inom befintligt täktområde och har häckat varje år sedan år 2014. Berguven klassas som sårbar (VU) på den svenska rödlistan. Antalet reproduktiva individer skattas till 940 st. Varje häckning av berguv är av betydelse för artens bevarandestatus.

Även backsvala häckar inom täktområdet. Enligt Artportalen har backsvalekolonier observerats kontinuerligt i tälten under perioden 1996-2014. Antalet individer vid inventeringstillfällena har under perioden varierat mellan 1 och 150. I juni 2014 återfanns vid en inventering cirka 90 bon. Mot bakgrund av att arten är klassad som nära hotad (NT) på den svenska rödlistan utgör tälten en lokal av betydelse för artens bevarandestatus, åtminstone regionalt. I redovisad fågelutredning finns förslag på skyddsåtgärder för berguv och backsvala.

Inga åtaganden om skyddsåtgärder har dock gjorts i ansökan och inga villkor har föreslagits kring detta. Länsstyrelsen anser att villkor bör meddelas för att undvika negativ påverkan på fågelarternas bevarandestatus. Under förutsättning att det av Länsstyrelsen föreslagna villkoret följs bedöms dock verksamheten i tälten kunna fortsätta utan att riskera att fåglarna tar skada.

Länsstyrelsen kan inte säga varför berguven alternerar mellan olika boplatser inom en och samma täkt, men det kan inte uteslutas att den har ett behov av att anpassa boplatserna utifrån olika påverkansfaktorer som förändras över tid. Såvida det inte

med säkerhet kan sägas att alterneringen är uppenbart onödig för artens bevarandestatus är försiktighetsåtgärder enligt 2 kap. 3 § miljöbalken därför befogade. Detta bör ses mot bakgrund av att populationen minskat under 2000-talet och att berguven sedan 2015 uppgraderats till kategorin sårbar (VU) på den svenska rödlistan. Enligt den senaste riksomfattande inventeringen skattas antalet boplatser till 475 st. Tillstånd bör därför förenas med försiktighetsmått om att berguven alltid ska ha möjlighet att anpassa sin boplatser genom att det utöver den senast konstaterade boplatser alltid ska förekomma minst en tidigare boplatser inom verksamhetsområdet. Detta försiktighetsmått bedöms inte påverka den planerade verksamheten mer än vad som är skäligt. Försiktighetsmålet avser dessutom boplatser inom hela verksamhetsområdet och inte bara där brytning kommer ske, varför villkoret får ses som rimligt med hänvisning till 2 kap. 7 § miljöbalken.

Länsstyrelsen bedömer att villkoret till skydd för berguven inte kan förenas med ett tillägg som undanröjer skyddsåtgärderna om häckning inte skett på tre år, såsom bolaget föreslagit. Med tanke på berguvens mycket svaga populationsutveckling är det rimligt att konstaterade boplatser betraktas som fortplantningsområden enligt 4 § artskyddsförordningen, även om de står övergivna under många år.

Det kan emellertid finnas tänkbara förhållanden som innebär att boplatserna i framtiden inte rimligen kan betraktas som fortplantningsområden enligt 4 § artskyddsförordningen. Sådana förhållanden kan bara vara fallet då det är tydligt att boplatserna inom verksamhetsområdet saknar betydelse i arbetet med att återställa gynnsam bevarandestatus för berguven. För att boplatserna ska kunna ianspråkta för verksamheten ska det alltså inte finnas en rimlig sannolikhet att arten kommer att återkolonisera dem (se MÖD i dom i mål M 2114-15 den 3 februari 2016, s. 10 ff).

De tre sista punkterna i villkoret överensstämmer med bolagets förslag.

Länsstyrelsen anser att kontroll av villkoret ska ske i enlighet med det kontrollprogram, som enligt bolaget och länsstyrelsen, ska ges in till länsstyrelsen senast tre månader efter det att tillståndet tagits i anspråk. För att säkra att kontrollen görs på rätt sätt förordar länsstyrelsen att bolaget ska samråda med expertis inom området vid upprättande av förslag till kontroll av villkoret i enlighet med vad bolaget yrkat.

När det gäller efterbehandling medger länsstyrelsen den av bolaget föreslagna formuleringen. Detta innebär att länsstyrelsen medger att den formuleringen som i ett tidigare skede föreslagits av länsstyrelsen, nämligen *(...) Senast konstaterad boplatser för berguven får inte skadas eller förstöras. Utöver denna ska det vid avslutad efterbehandling finnas minst en intakt tidigare aktiv boplatser inom verksamhetsområdet, alternativt tillskapas en sydvänd klipphylla...* utgår ur villkoret. Detta beror på att villkoret till skydd för berguven under verksamhetens drift ändrats och ska gälla parallellt med detta villkor till dess att tänken är efterbehandlad och avslutad. Senast konstaterad boplatser ska alltså även i samband med efterbehandlingen betraktas som fortplantningsområde enligt 4 § artskyddsförordningen, även om de står övergivna under många år. Därutöver ska finnas en alternativ boplatser men till skillnad från hur den definieras i villkoret till

skydd för berguv under verksamhetens drift får den vid efterbehandlingen ersättas med en *tillskapad* syd- eller sydvästvänd klipphylla lämplig som boplats för berguv. Syftet är inte att låsa efterbehandlingsåtgärder alltför mycket ifall behov finnas att skapa en säker efterbehandling om det t.ex. skulle finnas rasrisk vid en alternativ boplats.

Delegation för att meddela ytterligare villkor för efterbehandling av täktområdet är nödvändigt eftersom kravet på samråd i villkoret om efterbehandling annars inte fyller någon funktion. Delegationsvillkor medför att tveksamheter undanröjs kring vad som ska gälla i det fall verksamhetsutövaren och tillsynsmyndigheten, trots samråd, är av olika uppfattning om hur efterbehandlingen slutligen ska utformas.

Föroreningskydd

Villkor för att vidta skyddsåtgärder i syfte att samla upp spill från utrustning innehållande olja eller liknande kemikalier är inte ett alltför långtgående krav. Villkoret ställer inga krav på hur ett sådant skydd ska se. Det framgår också av villkoret att det kan uppfyllas på olika alternativa sätt.

Villkor om kontroll av avfallsmassor

I Naturvårdsverkets handbok 2010:1 finns en tabell med 13 utvalda ämnen/ämnesgrupper som Naturvårdsverket bedömt vara de mest kritiska ämnena för många avfallsslag som används i anläggningsarbete. Massor kan dock innehålla ytterligare ämnen som kan utgöra en risk även om de inte finns upptagna bland de utvalda ämnena.

Med ”andra föroreningar” avses andra föroreningar än de som är listade i Naturvårdsverkets handbok 2010:1 tabell 4. Länsstyrelsen anser inte att man ska ta inte ta in andra föroreningar än de som anges där. Om det är ett sådant specifikt fall måste man rådgöra med tillsynsmyndigheten.

Villkor om reviderat handlingsprogram

Det uppdaterade handlingsprogrammet ska lämnas inför en första sprängning efter tillståndet har tagits i anspråk. Det uppdaterade handlingsprogrammet ska innehålla referenser till specifika rutiner och dokument i företagets säkerhetsledningssystem. Även en kopia av de rutiner för riskbedömningar, som utförs enligt informationen i handlingsprogrammet ska bifogas handlingsprogrammet.

Eftersom ett miljöbalkstillstånd ger ett rättsligt skydd vad gäller frågor, som har ingått i prövningen (t.ex. Seveso handlingsprogram, säkerhetsledningssystem), bedömer Länsstyrelsen att det inom prövningens ram, behöver säkerställas att verksamheten verkligen har ett säkerhetsledningssystem med adekvata rutiner i lämplig omfattning. När det gäller täkter kan detta vara t.ex. riskidentifiering, samverkan med sprängare samt nödlägesplanering. Att inom prövningens ram säkerställa förhållanden inom den prövade verksamheten är en vedertagen princip.

Ett handlingsprogram ska, enligt 8 § lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor (Sevesolagen) genomföras genom ett säkerhetsledningssystem. Säkerhetsledningssystemet ska vara proportionerligt mot farorna och grunda sig på en bedömning av riskerna för den aktuella verksamheten samt minst innehålla det som framgår av bilaga två till Sevesoförordningen (2015:236).

Länsstyrelsen bedömer att det är nödvändigt att föreskriva ett villkor om att ett uppdaterat handlingsprogram ska lämnas senast sex veckor före första sprängning sker, efter tillståndet tas i anspråk, i sådan kvantitet att verksamheten blir en Sevesoverksamhet. Att hantera denna fråga inom tillsynen bedöms vara, vare sig effektivt eller lämpligt.

Kontrollprogram

Länsstyrelsen har inte föreslagit något villkor avseende halter i utgående vatten från sedimentationsanläggningen. Länsstyrelsen kan dock hålla med om att reduktionsgraden över dammen inte är lika viktig att kontrollera för alla parametrar och delar bolagets uppfattning att prov före och efter dammen är obehövt avseende oljeindex och suspenderade ämnen. För dessa parametrar framgår av ansökan att oljeindex hittills legat under rapporteringsgränsen (0,1 mg/l) och analyser av suspenderade ämnen har varierat mellan ca 1-8 mg/l i utgående vatten. Så länge utgående halter ligger på denna nivå bedömer Länsstyrelsen att det kan vara tillräckligt att ta prov på utgående vatten från täktsjön och sedimentationsdammen för uppföljning av dessa parametrar.

Däremot anser Länsstyrelsen att det finns skäl att utföra provtagning både före och efter dammen för kontroll av dammens funktion när det gäller reduktion av totalkväve eftersom det annars saknas underlag för att bedöma om villkor 7 efterlevs (dammen ska underhållas så att dess funktion stadigvarande upprätthålls). Av ansökningshandlingarna framgår att reningsgraden för totalkväve visat på en genomsnittlig reduktion på ca 45 % räknat från en medelhalt i täktsjön till utgående vatten från dagens sedimentationsdamm. Det anges också att kvävehalten i utgående vatten med stor sannolikhet kommer att bli avsevärt reducerad med en ny damm med integrerade växtzoner jämfört med dagens damm. Vilken kväve-reduktion den nya dammen har bör fastställas genom provtagning efter etablering så att man får en reduktionsgrad att relatera till vid kommande uppföljningar. Som vid all provtagning är det viktigt att notera förhållandena i samband med provtagning, såsom nederbörd, om sprängning just skett etc. Detta för att förklara eventuella avvikelser mellan de olika provtagningstillfällena. Detta bör dock regleras mer i detalj i kontrollprogrammet i samråd med tillsynsmyndigheten.

Miljö- och byggnadsnämnden i Lilla Edets kommun har sammanfattningsvis anfört följande.

Nämnden har inga erinringar mot planerad verksamhet som är i linje med kommunens översiktsplan, men förutsätter att ett relevant kontrollprogram som beaktar grundvattenavsänknings, föroreningspåverkan på utgående vatten samt buller och vibrationer tas fram och följs.

Backamo Vattenförening (vars brunn betjänar 21 hushåll) har yrkat att bolaget åläggs att upprätta ett kontrollprogram för grundvattennivåer, en handlingsplan för den händelse att grundvattnet påverkas samt att föreningen ges rätt till ersättning i händelse av skada på brunnen.

JN, fältvakt vid Backamo Flygplats, har uttryckt oro för skador på lågt flygande plan vid kast i samband med sprängningar. Nerstrand har föreslagit att bolaget åläggs att upprätta ett s.k. farligt område vilket ska publiceras i AIP Sverige (Aeronautical Information Publication) samt att informera flyget inför varje sprängning.

IW och CW samt RW har uttryckt oro för att verksamheten i tälten ska förstöra ytvatten och naturvärden samt skada deras byggnader och turismverksamhet.

SGO har yrkat följande.

Att eventuellt tillstånd för brytning tidsbegränsas, att buller från verksamheten begränsas och kontrolleras, att han ersätts för ev. skador p.g.a. högre flöden på Rytterinnaån samt att Trafikverket gör väg 167 säkrare genom en separat gångcykelväg längs bilvägen mellan korsningen gamla rikstväan/167-an och fyrvägs korsningen i Hasteröd.

IM och ELB har yrkat att verksamheten inte ska tillåtas bedrivas efter kl 18 på vardagar eller på helger. De har anfört bl.a. följande. De befärrar att verksamheten ska leda till försämrad vattentillgång i deras brunn. De betonar att de inte ska hållas ansvariga att bekosta en ny brunn om den befintliga skadas av verksamheten.

BE har yrkat

att bolaget åläggs att ta fram handlingsplan för den händelse påverkan uppkommer **samt** att utge full kompensation för ev. framtida skador. Vidare har han yrkat att tillåten utlastningstid begränsas till kl 07.00 – 18.00 samt att hastighetsbegränsningar ska övervägas. Detta i syfte att begränsa de tider på dygnet då bullrande lastbilstrafik får förekomma. Han har uttryckt oro för påverkan på Kläppemossen och på Backamo Vattenförenings brunn.

KJ och AJ har yrkat

att bolaget åläggs att ha beredskap för olyckstillbud och skador samt att tillståndet tidsbegränsas till högst 10 år. De har uttryckt oro för ökat trafikbuller under fler tider under dygnet, för påverkan på ytvatten från tälten och nedströms befintliga flodpärlmusselbestånd, för grundvattentillgången och för vibrationer från sprängningar.

KT har yrkat

att bolaget åläggs att utföra bullerskyddsåtgärder på hennes bostadshus utmed väg 167 och att GC-vägar anläggs parallellt med vägen.

NJ och SM har yrkat

att ansökan avslås eller att ett tillstånd endast medges för begränsad tid.

De har uttryckt oro för negativ påverkan på Rytte-Rinnanån, nedströms tälkten och för bullerstörningar utmed bolagets transportvägar.

BK och AMNK har påpekat

att trafiksäkerheten och bullersituationen utmed väg 167 redan nu är dåliga och har uttryckt bekymmer för sin boendemiljö om ansökt verksamhet kommer till stånd.

GO har anförut bl.a. följande.

Om ansökt verksamhet kommer tillstånd föreligger risk för minskad tillgång till och förorening av grundvatten och brunnar. Det förekommer radon i grundvattnet och detta riskerar spridas med ny sprickbildning i berg orsakad av sprängningarna. Sprängningar i tälkten orsakar redan idag besvärande vibrationer i huset. Det finns ett angeläget behov av noggrann kontroll. Verksamhetsutövaren måste hållas ansvarig för ev. skador på miljö och egendom.

TS och ES har yrkat

att bolaget åläggs att kontrollera påverkan på yt- och grundvatten kring tälkten, att bolaget åläggs att ersätta eller kompensera skador som kan uppstå till följd av vattenpåverkan, samt, mot bakgrund av trafiksituationen på väg 167, att bolaget åläggs att anlägga GC-väg utmed vägen, att tiden för uttransporter av material begränsas t.ex. till kl 17 och slutligen att ett ev. tillstånd tidsbegränsas till högst 10 år.

AGKE har motsatt sig att tillstånd medges till ansökt tälkt. Hon har härvid framhållit de risker som den medför för skada på fauna och grundvatten m.m., miljöstörning p.g.a. tälktrafik samt försämring av fastighetsvärden.

Därtill har sammanfattningsvis följande anförut av de närboende.

De känner oro vad gäller vattenkvalitén avseende vatten från tälkten samt angående grundvattennivån och vilka konsekvenser en ändring av denna får för miljön i området samt vad som händer vid sprängning i berget och hur det påverkar vattennivån. De är också oroliga för flodpärlmusslans livsförhållanden.

Den fågelholk som konstruerats för berguven har antagligen inte konstruerats på ett för berguven lämpligt sätt.

Det finns risk att sprängningarna orsakar skada, de undrar hur sprängningarnas storlek påverkar vilken effekt sprängningen får samt hur ansvarsfrågan löses om skada uppstår. De ställer sig frågande till vad som händer, ekonomiskt, om bolaget går i konkurs; vem tar då ansvar?

Av Naturvårdsverkets riktlinjer framgår att den maximala ljudnivån får överskridas max fem gånger per timme under maxtimme. Detta har inte tagits upp av Skanska i dess beräkningar. Om man slår ut det per dygn får man 180 tunga fordon per 24 timmar, det blir 7,5 tunga fordon per timme. Eftersom det ska vara max 5 per timme är det, redan med siffrorna från 2013, över den tillåtna nivån. Nu kan det bli upp till 275 tunga fordon som max, då är det uppe i 11,45 fordon per timme, vilket är över den dubbla nivån av vad Naturvårdsverkets riktlinjer anger.

Villkorsförslag nr. 14 som gäller hantering av läckage och spill från kemikalier, petroleumprodukter och farligt avfall är otydligt.

De ställer sig frågande till vilka föroreningar som hanterade massor innehåller, särskilt asfalten, och hur den faktiskt hanteras av bolaget samt hur bolaget hanterar en eventuell olycka.

Bolagets genmäle

Med anledning av de kringboendes yttranden har bolaget anfört följande.

Det ska uppföras en pumpgröp, en täktsjö och en sedimentationsdamm som innebär att stora mängder vatten kan lagras i tåkten. Det finns också flera alternativ och lösningar som styr hur mycket vatten som kan ledas bort momentant d.v.s. per sekund. Bolaget kommer att samla vattnet inne i tåkten och släppa ut lite i taget. Det kommer inte släppas ut mer vatten nu än vad som har skett innan tåkten fanns. Man kan reglera vattennivåerna i efterhand med olika lösningar, men framförallt, när tåkten blir bevuxen med skog och mark sjunker även utflödet och man får då en naturlig sänkning av flödet.

Vad gäller sprängningar har bolaget tagit fram en konservativ mall där man tar höjd för den här typen av aktiviteter, modellen ska därför förutse ett värre scenario än det troligen blir. Dessutom är täkten belägen på det sättet att om spricker öppnar sig kommer vattnet rinna till täkten. Detta kommer fortsatt att ske efter arbetet avslutats vid täkten. Risken att man skulle sprida något från täkten finns därför inte naturligt. Vidare kan det öppnas sprickor när man spränger men dessa trycks sedemera ihop och bergväggen runt täkten blir tät med tiden. Även järnet i vattnet vid täkten fyller ut och blir en hinna, de tunna sprickorna fylls därför med järn och tätas. Sprickbildningen som kan bli, är lokal, d.v.s. inom några 100 meter. Inom det avståndet finns inget i området som bolaget kan komma att påverka.

Skanska har räknat på hur mycket vatten man behöver magasinera inne i täkten och kommit fram till att det rör sig om 2 700 m³. Om man släpper på hela den mängden vatten i täkten kommer vattennivån att öka med 15 cm, vilket nästan inte är märkbart för täktsjön. Vattennivån kan öka både en och två meter i sjön. Det ska därför inte bli översvämningar på grund av sjön. Den sedimentationsdamm som finns idag ska bli större och bättre för att rena vattnet från framförallt kväve.

Påverkan på det djupa grundvattnet beräknas bli begränsad och bolaget beräknar ingen risk för att allmänna intressen skadas. Ingen skadlig påverkan beräknas på någon brunn i området, men det ligger en brunn nära influensområdet och där rekommenderas att det installeras ett grundvattenrör i syfte att man ska kunna följa upp påverkan på ett bra sätt. Modellen förutser en tryckskillnad i mossen men då den är tät bedömer man att det inte kommer att ske någon påverkan på denna. Det är dock ändå lämpligt med en rekommendation att man installerar ett grundvattenrör för att säkerställa detta. Den storskaliga vattenbalansen bedöms inte ändras, men den lokala vattenbalansen, där man släpper vattnet, bedöms ändras. Ett utjämningsmagasin behövs därför t.ex. i form av täktsjö. Det är de normala topparna under ett år som bolaget justerar för genom sina lösningar.

Om man ser oroande nivåer i grundvattenrören kontrollerar man först om det är en naturlig påverkan, om inte, måste man vidta åtgärder. Vad gäller en brunn får man i

första hand ersätta med en ny brunn. Om mossen skulle bli torr kan man ta lite vatten som man släpper ut nedströms och flytta upp till mossen.

Det finns inte något samband med hur mycket sprängmedel man laddar med och sprängningens påverkan på området, utan avgörande är största samverkande laddningen som man laddar med. En sprängsalva laddas upp med ett intervallsystem där varje hål antänds var för sig, då blir det största samverkande laddning den mängd man har i ett hål. Även om man laddar med mer sprängmedel blir inte vibrationerna större. Vad gäller vibrationer i hus är det svårt att avgöra om det är vibrationerna som får huset att skaka, det är t.ex. minst lika vanligt att luftvågen får huset att skaka. Erfarenhetsmässigt kan det vara svårt att visa att skador på hus har orsakats av just sprängningar. Skanska har genomfört och genomför mätningar av vibrationer där man har mätpunkter från hus vid tälten och en kilometer bort.

Livsmiljön för flodpärlmusslan kommer inte att påverkas.

Vad gäller buller har det räknats på en ekvivalentnivå som gäller en viss nivå och inte en maximal nivå. Ett viktigt begrepp i sammanhanget är en maxtimme, d.v.s. den timme under dagen som det låter som mest. Det finns inte en mer intensiv maxtimma än den som har använts i mätningarna. Skutknackningen slår inte igenom, dels går den på 50 % och dels står den avskärmad. Borring och skutknackning sker inte samtidigt. Skanska uppger att som exempel kan man se den uppmätta signalen under en timme, ibland har man höga nivåer och sedan lite tystare, detta resulterar i att man lagt in en driftsvikt på 40 %, d.v.s. den bullrar 40 % av tiden. Det som matas in i beräkningsmodellen är den lägre nivån, utifrån en uppmätt nivå och en driftstid. Man har en avståndsdämpning när man pratar om ljud, vid det dubbla avståndet får man en sänkning på 6 dB(A).

Det kommer att bli en ökning av antal transporter på väg 167. Om man står vid vägen kommer man oftare att höra en lastbil passera och man kommer oftare få de maximala ljudnivåerna. Transporterna är koncentrerade till verksamhetstiden. Enligt Naturvårdsverkets riktlinjer så ska man räkna ut buller över 24 timmar, där man har en högre nivå under dagen och lägre nivå under kvällen. Det kan vara så att

transporterna bara gick åt ett håll när mätningarna gjordes, man har inte exakta uppgifter på hur lång period trafikverket har mätt upp bullernivåerna i området eller åt vilket håll transporterna gick då. Det finns inte anledning att misstänka att takttransporter bullrar mer än de i mätningarna jämförbara fordonen. När man kommer upp i hastigheter över cirka 50 km/h är det däcksbullret som är det dominerande, det bör därför inte spela någon roll vilken typ av bil det är. Tyngden av lasten spelar dock in.

Gällande yttrande från IW m.fl.

Påverkan på grundvatten och dricksvattenbrunn:

Enligt den hydrogeologiska utredning vilken utförts inom ramen för ansökan framgår att den avsedda brunnen inom fastigheten Barkesbo 1:4 ligger ca 150 m utanför det aktuella influensområdet för den planerade grundvattenavsänkningen. Trycksänkningen i berget vid platsen för brunnen är alltså mindre än 0,3 m. En trycksänkning på 0,3 m ska dock inte tolkas som att grundvattennivån i en grävd eller bergborrad brunn sänks med 0,3 m. Detta beror på att den största delen av vattentillströmningen till brunnen sker på högre nivåer i berggrunden och i eventuella större sprickor vilket kompenserar för trycksänkningen på lägre nivåer. Anledningen till detta är att den generella sprickigheten i berggrunden är större i ytliga delarna jämfört med längre ner i berget. På högre nivåer i berggrunden och i ytliga jordlager kommer därför influensområdet att vara mindre då grundvattentillgången och den hydrauliska konduktiviteten (genomsläppligheten) generellt är större där. Mot bakgrund av utredningens resultat finns det därmed inte heller anledning att anta att brunnarna, grävda eller borrade, skulle påverkas negativt av den planerade verksamheten. I de inkomna yttrandena anförs heller inga sakskaäl till varför resultaten i den geohydrologiska utredningen inte skulle vara tillförlitliga. Vidare kommer verksamhetens avsänkning av grundvattnet att övervakas i närliggande kontrollbrunnar vilket gör att en eventuellt oväntat stor avsänkning kommer att registreras först i dessa. På så vis kan bortledningen av ytterligare grundvatten avbrytas eller minskas i väntan på att orsaken utreds. Denna möjlighet till kontroll skapar ytterligare säkerhetsmarginaler utöver de marginaler som följer av restriktiva beräkningar vilket den hydrogeologiska utredningen baseras på.

Eftersom grundvattenflödet i den närmaste omgivningen kring brytningsområdet kommer att vara riktat in mot tälkten kommer inga ämnen som påverkar grundvattenkvalitén negativt kunna spridas i grundvattnet. Det finns därför ingen risk att vattenkvalitén i närliggande brunnar ska komma att påverkas.

Påverkan på Barkesbovatten

Barkesbovatten är en sjö som ligger ca 500 m sydväst om det planerade verksamhetsområdet. Enligt den hydrogeologiska utredning, som bifogades ansökan, kommer grundvattenbortledningen inte att ge upphov till någon avsänkning av grundvattennivån som kan påverka sjöns vattennivå. Genom att grundvattennivån i tälkten sänks skapas ett grundvattenflöde in mot tälkten från det så kallade

influensområdet. Detta grundvattenflöde gör att eventuella föroreningar från t.ex. maskiner inte kan spridas ut från tälten via grundvattnet. Det finns därför inga möjligheter att verksamheten skulle påverka vattenkvaliteten i Barkesbovatten. Skanska bedriver i dagsläget bergtäktsverksamhet vid ett antal anläggningar runt omkring i Sverige. Många av dessa ligger närmare sjöar än vad Barkesbovatten gör. Bolaget har inte uppmärksammat eller fått påpekande att sprängningar vid någon av dessa verksamheter gett någon påverkan på fiskbestånd. Vidare har det inte heller noterats någon påverkan på fisk i det mer närliggande Gäddevatten, ungefär 400 m söder om aktuell brytfront.

Påverkan på bäverbiotop

Under avsnitt 7.1 i ansökningshandlingarna redogörs för påverkan på det intilliggande våtmarksområdet precis sydväst om verksamhetsområdet.

Kollaps av närliggande vattensystem

Närliggande vattensystem i form av våtmarker och diken väster om verksamhetsområdet och vidare nedströms har vid tidigare borrningar och sprängningar inte påverkats. Det har inte heller framkommit något som pekar på att detta skulle kunna hända.

Vibrationer

I ansökans riskanalys finns beräkningar av skadevärden på närliggande byggnader. Det är det värde vilket inte bör överskridas för att inte riskera påverkan på byggnaden. Beräknade skadevärden är betydligt högre än de värden vilka beräknas uppstå som följd av den planerade verksamheten.

Gällande yttrande från Backamo vattenförening

Anledningen till att Backamo vattenförenings brunn inte finns med i uppräknningen av brunnar på sidan 1 i kompletteringen bilaga 4 är att den av SGU är angiven som en naturlig källa. Den finns istället redovisad i bilaga 10 i kompletteringen.

Skanska kommer att upprätta ett kontrollprogram i vilket övervakning av grundvattennivåer kommer att utgöra en del.

Resultaten i den hydrogeologiska utredningen visar att påverkan på omgivande grundvattennivåer inte är sådana att det finns någon risk för att omgivande brunnar får problem med vattentillförseln. Mot bakgrund av detta samt att utförda beräkningar baseras på restriktiva antaganden anser Skanska inte att det är skäligt att ta fram ett handlingsplan i händelse av påverkan på vattnet i omkringliggande brunnar.

Gällande yttrande från JN, fältvakt Backamo flygplats Skanska åtar sig att göra en ansökan till Transportstyrelsen om att föra in taktområdet som ett D-område i AIP:n.

Gällande yttrande från SGO

Skanska motsätter sig yrkandena angående ersättning på skador på grund av ökade flöden i Rytterinnanån. Enligt utförda beräkningar, beskrivna i den hydrogeologiska utredningen, kommer utflödet av vatten från anläggningen regleras så att det inte överstiger tidigare medelhögvattnenflöde. Verksamheten kommer således inte ge upphov till större flöde än vad tidigare genererats från samma område.

Det utgående flödet från anläggningen kommer inte att öka jämfört med tidigare motsvarande medelhögvattnenflöde. För det fall skada ändå skulle uppstå till följd av den vattenverksamhet Skanska planerar att bedriva, får eventuella anspråk hanteras inom ramen för lagstiftningen om ersättning för oförutsedd skada.

Skanska vidhåller att det är Trafikverkets ansvar att åtgärda buller från allmän väg samt utföra nödvändiga säkerhetsåtgärder.

Gällande yttrande från IM och ELB

Skanska har föreslagit att fastighetsägare till Z ska ingå i sakägarkretsen gällande den planerade vattenverksamheten. Vidare har Skanska även åtagit sig att ersätta den befintliga brunnen om dess funktion påverkas i enlighet med vad som anges i ansökningshandlingarna.

Arbetstiderna i tälten är från kl. 06-18 helgfria vardagar. Vid särskilda tillfällen t.ex. stora infrastrukturprojekt kan utlastning behöva ske mellan kl. 06-22.

Gällande yttrande från GO

Bortledning av inläckande grundvatten i tälten kommer att skapa ett grundvattenflöde in mot tälten, liknade det som sker vid vattenuttag ur en dricksvattenbrunn. Finns det radon i grundvattnet kommer det att följa med grundvattenflödet in i tälten och sedan luftas bort när vattnet sedan samlas upp och leds vidare. Det är således inte möjligt för eventuellt radon i grundvatten att spridas åt något annat håll än in mot tälten. På samma vis fungerar det även med andra ämnen, t.ex. sprängmedelsrester.

Gällande yttrande från TS och ES

Det influensområde vilket verksamhetens bortledning av grundvatten ger upphov till sträcker sig inte fram till Grinnerödssjön. Det finns därför ingen anledning att anta att verksamheten har någon påverkan på sjön, varken gällande vattennivåer eller vattenkvalitet. Det finns inte heller någon möjlighet för det grundvatten som avleds att nå sjön. Därmed anser Skanska att det inte är rimligt att inkludera provtagning och nivåmätningar i sjön i kontrollprogrammet.

DOMSKÄL

Mark- och miljödomstolen har hållit huvudförhandling i målet den 24 februari 2017.

Allmänt

Den prövning som görs i målet avser en prövning enligt miljöbalken av fortsatt och utvidgad verksamhet i en bergtäkt. En verksamhet som bedrivits på platsen under lång tid. Verksamheten avser brytning, krossning och siktning m.m. av berg samt morän och grus som avbanas för att frilägga brytbart berg. Vidare omfattar verksamheten mottagning, mellanlagring och behandling av externa massor för återvinning samt vattenverksamhet. Den sistnämnda omfattar bortledning av grundvatten från täkten för att möjliggöra losshållning av berg under nuvarande grundvattennivå.

Vid tillståndsprövningen tillämpas en rad bestämmelser som återfinns i olika kapitel i balken. Som ingångsvärden vid tillämpning av dessa bestämmelser gäller den precisering av balkens mål som framgår av 1 kap i balken.

Enligt 1 kap. 1 § andra stycket 1 – 5 ska balken tillämpas så att

1. människors hälsa och miljön skyddas mot skador och olägenheter oavsett om dessa orsakas av föroreningar eller annan påverkan,
2. värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas,
3. den biologiska mångfalden bevaras,
4. mark, vatten och fysisk miljö i övrigt används så att en från ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning tryggas, och
5. återanvändning och återvinning liksom annan hushållning med material, råvaror och energi främjas så att ett kretslopp uppnås.

Till precisering och ledning för hur behovet av skydd och bevarande ska tillgodoses har riksdagen genom beslut den 28 april 1999 och den 25 november 2005 fastställt 16 miljö kvalitetsmål (Prop. 2000/01:130, rskr: 2001/02:36 och Prop. 2004/05:150, rskr: 2005/06:49).

Till precisering av generationsmål och strategier har riksdagen och regeringen beslutat om 16 miljö kvalitetsmål och 24 etappmål.

Miljö kvalitetsmålen ska tjäna som vägledning i enskilda prövningar vid avgörandet av vilka miljö störningar som bör föranleda hänsynstaganden i form av begränsningar, försiktighetsmått och skyddsåtgärder m.m. Avvägningar mellan behovet av skyddsåtgärder m.m. och hänsyn till vad som är tekniskt möjligt och rimligt att uppfylla samt vägningen mellan nyttan av skyddsåtgärderna och kostnaderna för dem ska i varje enskilt fall göras enligt hänsynsreglerna i balkens andra kapitel.

Tillståndsprovningen i det här målet berör framför allt följande miljö kvalitetsmål:

7. Ingen övergödning
8. Levande sjöar och vattendrag
9. Grundvatten av god kvalitet
15. God bebyggd miljö
16. Ett rikt växt- och djurliv

Inför den avvägning som ska ske enligt 2 kap.7 § miljöbalken och mot bakgrund av vad som anförts och i övrigt framkommit i målet finner mark- och miljödomstolen anledning att särskilt behandla frågor om

- buller från verksamhet inom täktområdet och från trafik,
- vibrationer och tryckluftsvågor från sprängning i tälten,
- utsläpp till ytvatten från tältsjön och reningsdammar,
- påverkan på grundvatten p.g.a. ansökt bortledning samt
- anpassning av verksamheten till skydd för fåglar inom tälten.

Ovannämnda frågor berör på olika sätt de mål och strategier som har nämnts i det föregående. De delar av verksamheten, inklusive försiktighetsmått, som inte behandlas i dessa domskäl har av domstolen betraktats som okontroversiella i målet, dvs. de omfattas inte av skilda uppfattningar mellan dem som yttrat sig i målet och föranleder inte heller särskilda överväganden av miljödomstolen.

Utöver vad som nämnts ovan behandlas fråga om hydrologisk påverkan på nedströms liggande markavvattningsföretag med anledning av bortledandet av grundvatten från täktområdet samt fråga om ställande av säkerhet för kommande efterbehandling av täktområdet.

Tillåtlighet m.m.

Till ansökan fogad miljökonsekvensbeskrivning uppfyller enligt domstolen de krav som följer av 6 kap. 7 § miljöbalken och ska därför godkännas.

Bolaget har visat att man har rådighet över det vattenområde som omfattas av den planerade vattenverksamheten.

Vad bolaget redovisat i fråga om behovet av täktmaterialet i närområdet och vad som följer av denna dom i fråga om risk för störning och påverkan är tillräckligt för att täkten ska anses vara tillåtlig enligt 2 kap 5 § och 11 kap. 6 § miljöbalken. När det gäller uttag av avbaningsmassorna morän och grus (inkl. sand i den utsträckning det är aktuellt) erinrar domstolen om att detta tillstånd inte medger uttag av andra massor än sådana som kan motiveras av behovet av att frilägga täktberg. De maximala mängder som enligt detta tillstånd får tas ut ska således vara begränsade också av uttrycket avbaningsmassor.

Täktens verksamhetsområde är i sin helhet beläget i Lilla Edets kommun men nära gränsande till Uddevalla kommun. Verksamhetsområdet omfattas inte av någon detaljplan och inte heller utgör markanvändningsrekommendationer i de båda berörda kommunernas översiktsplaner skäl att avslå ansökan. Inte heller det förhållandet att täkten ligger inom ett större område av Energimyndigheten utpekad som riksintresse för vindbruk utgör hinder för ansökt verksamhets tillåtlighet. I en tematiskt fördjupad översiktsplan för vindbruk för Uddevalla kommun (Vindbruksplan 2016) anges att kommunen inte stödjer de av Energimyndigheten utpekade riksintressena för vindbruk i kommunens södra delar. Inte heller Lilla Edets kommun stödjer vindbruksutveckling i det nu aktuella området (Vindbruksplan antagen mars 2011). Båda kommunerna anför starka motstående intressen som skäl att inte ge stöd åt riksintresset.

Övriga aspekter som kan påverka tillåtligheten av ansökt täktverksamhet, såsom buller, påverkan på vattenförhållanden eller på artskydd är inte av sådan dignitet att de utgör hinder för täktverksamheten. De föranleder emellertid överväganden om begränsningar och försiktighetsmått, se nedan.

Förutsättningarna för de bedömningar som ligger till grund för domstolens ställningstaganden i denna dom i fråga om miljöpåverkan, efterfrågan på material och hushållning med naturresurser samt behovet av begränsningar och försiktighetsmått är sådana som förändras med tiden. Detta tillståndets giltighet i tid ska därför, i enlighet med grundregeln i 22 kap 25 § 1, begränsas till högst 30 år i enlighet med bolagets andrahandsyrkande.

Mot denna bakgrund finner mark- och miljödomstolen att ansökt tillstånd kan medges med de begränsningar och försiktighetsmått som följer av denna dom.

Eftersom nu aktuell prövning avser fortsatt verksamhet i ett område som redan är kraftigt påverkat av tidigare täktverksamhet och eftersom den ansökta verksamheten med de begränsningar och försiktighetsmått som meddelas i denna dom inte riskerar att medföra oacceptabla eller irreversibla skador finner domstolen skäl att medge att tillståndet får tas i anspråk utan hinder av att det inte vunnit laga kraft. Det får emellertid inte tas i anspråk förrän ställd säkerhet godkänts.

Villkor m.m.

Buller och tider för verksamhetens bedrivande

Utredningen i målet visar att buller från verksamheten inklusive transporter **inom tåktområdet** inte medför bullerstörningar utöver vad som rimligen får tålas av omkringboende. Bolaget kan vid behov styra verksamheten och vidta andra åtgärder så att bullernivåerna hålls inom de ramar som ges av villkoret, bl.a. genom att tillse att inte flera bullrande aktiviteter pågår samtidigt samt genom att vidta bullerdämpande åtgärder genom t.ex. placering av materialupplag som avskärmning.

Buller från **transporter till och från tåktområdet** vållar redan idag olägenheter för människor som bor utmed den allmänna vägen (väg 167). Även om bullernivåerna mätta som ekvivalent buller och baserat på trafik under ett årsmedeldygn endast beräknas öka marginellt i och med ansökt utökning av tåktverksamheten kommer upplevelsen av buller från just tåkttrafiken vara störande genom att antalet passager med tunga transporter förbi bostadshusen kommer att öka markant.

Bolaget har vid beräkningen av bullerbelastningen på bostäder utmed väg 167 räknat med att tåkttrafiken ökar från ca 70 till 128 (normal produktion) och upp till 260 passager per årsmedeldygn samt antagit att transporterna är fördelade lika i vardera riktning mot öster och väster. Bolaget kommer inte att vara begränsat i fråga om färdriktning av transporter till och från tåkten, varför antalet passager förbi en bostad under vissa tider kan bli avsevärt högre. Tåkttransporterna kommer därtill att vara styrda till tider då in- och utlastning får ske under dygnet och blir därigenom koncentrerade till en kortare del av dygnet än vad redovisade beräkningar grundas på. Om alla transporter skulle gå i en riktning på väg 167 skulle det bli fråga om 11 resp. 22 passager per timme, beroende på produktionsnivå, under de tider som utlastning får ske (enligt domslutet, villkor 5). Det finns sålunda skäl att anta att transporter till och från tåkten kan komma att medföra högre ekvivalenta bullernivåer för boende utmed väg 167 under de tider på dygnet då tåkttransporter faktiskt förekommer, även om transporterna skulle fördelas jämnt mellan båda transportriktningarna.

Dessutom konstaterar domstolen att tåkttransporterna orsakar högre bullernivåer än vad som anges som riktvärden för vägtrafikanläggningar (infrastrukturpropositionen 1996/97:53 för nybyggnation eller väsentlig ombyggnad av trafikinfrastruktur) och till ett antal som medför risk att också riktvärden för maxbuller utomhus från vägar vid bostadsbyggnader, enligt 5 § förordning (2015:216) om trafikbuller vid bostadsbyggnader⁴ påtagligt överskrids.

⁴ Se 3 och 5 §§ [Förordning \(2015:216\) om trafikbuller vid bostadsbyggnader](#)

Mot bakgrund av de påtagliga bullerproblem som blir följden av takttrafiken och för att inte boende utmed väg 167 ska vållas alltför stora olägenheter av buller ska takttrafik inte vara tillåten under kvällstid annat för akuta behov kopplade till specifika händelser, t.ex. olyckor och extrem halka, då materialbehovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Vad bolaget redovisat under huvudförhandlingen ger stöd för att en sådan begränsning inte ska anses vara oskäligt sträng.

Visserligen är det Trafikverket som har ansvaret för att vidta åtgärder för att skydda boende utmed statliga vägar från höga bullernivåer. I en tillståndsprövning som den nu aktuella ska emellertid frågor om buller från s.k. följdverksamhet, som takttrafiken utgör, vägas in i bedömningen av verksamhetens tillåtlighet samt av behovet av begränsningar och försiktighetsmått enligt 2 kap. 3 § (jfr NJA 2004 s. 421).

Åtgärder för att tillförsäkra boende utmed vägen en rimlig utomhusmiljö vid uteplatser i skyddat läge och i inomhusmiljö är således motiverade av beräknade nivåer för både ekvivalenta och maximala bullernivåer.

Mark- och miljödomstolen bedömer, trots brist på underlag i målet härför, att det torde vara möjligt att, åtminstone om bullerskyddsåtgärder vidtas, för uteplats och fasad i skyddat läge begränsa bullret till L_{\max} 70 dB(A) och L_{eq} 55 dB(A), beräknat på den tid som transporter till och från täkten tillåts (villkor 5). Domstolen finner därför att ett villkor som förpliktar bolaget att vidta bullerskyddsåtgärder så snart någon av dessa nivåer överskrids är motiverat och skäligt. Förpliktelsen ska gälla så snart nämnda nivåer överskrids och fastighetsägaren begär det.

Trafiksäkerhetsfrågor som tagits upp av många kringboende kan inte prövas i detta mål, enligt miljöbalken.

Vibrationer och luftstötståg

Vad bolaget har redovisat ger vid handen att vibrationer och luftstötståg orsakade av sprängning i täkten kan hållas inom de villkor som ges i denna dom genom anpassning av den samverkande laddningen i vissa lägen. Eftersom det är svårt att i

detalj prognosticera såväl vibrationshastigheter som luftstöt vågor på långt avstånd orsakade av viss laddning bör villkoret medge ett begränsat utrymme för kraftigare vibrationer och luftstöt vågor. En sådan villkorsutformning minskar behovet av marginaler till de lägsta begränsningsvärdena vid laddning och medger således att bolaget kan hålla nere antalet sprängningar, vilket i sig är eftersträvarsvårt från miljösynpunkt. Villkor 13 och 14 motsvarar gängse komfortnivåer. Nivåerna kan visserligen upplevas som störande, men riskerar inte leda till skador på byggnader eller andra anordningar i tåktens närhet.

Påverkan på vatten

Mark- och miljödomstolen finner att bolaget har visat att det uppstår en grundvattenström in mot tåkten genom bortledningen och en spridning av föroreningar ut till omgivande grundvatten inte är att förvänta. De skyddsåtgärder mot spill och annan förorening av mark och grundvatten i tåkten som krävs genom detta tillstånd kommer också minimera risken för förorening av grundvattnet i tåktens omgivning.

Domstolen finner inte heller att avsänkningen kan befaras medföra sådan risk för vattenbrist i närliggande brunnar att den inte kan hanteras på sätt föreslaget av bolaget.

Domstolen delar bolagets bedömning att föreslagna åtgärder för flödesutjämning i tåktområdet kommer att medföra att tillskottet av vatten till ytvatten (Rytte-Rinnanån) inte kommer att vara av den omfattningen att det märkbart påverkar vattenföringen i ån eller intilliggande markavvattningsföretag. Den reglering som fordras härför tillgodoses genom det allmänna villkoret (villkor 2).

Mot bakgrund av vad bolaget åtagit sig i fråga om rening av vatten före utsläpp till omgivningen bedömer domstolen att utsläpp av regn- och avlett grundvatten från tåkten inte riskerar att medföra att status hos aktuella ytvattenförekomster försämras eller att uppnåendet av god status försvåras. En förutsättning för detta är att sedimenteringsdammen utformas såsom bolaget angivit och i övrigt sköts och underhålls så att avskiljning av näringsämnen, suspenderade ämnen och oljerester

blir så god som möjligt. För att säkerställa att så sker ska tillsynsmyndigheten ges möjlighet att meddela villkor med begränsningsvärden för reningsanordningarnas funktion och för utsläpp av föroreningar. Begränsningsvärdena ska motsvara i ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen utlovade miljöprestanda hos reningsanordningarna.

När det gäller skydd mot förorening vid tankning av fordon har bolaget anfört att larvburna maskiner som står uppställda ute i tåkten kan vara svåra att förse med skydd, t.ex. spillplåt. Bolaget har emellertid uppgett att dessa normalt är utrustade med ADR-tankar försedda med överfyllnadsskydd och att riskerna för spill därför är små. Mot denna bakgrund och i brist på mer detaljerat underlag i fråga om förutsättningarna för skydd ska villkoret (nr 17) ges den innebörd som framgår av domslutet.

Villkor till skydd för fåglar

Inom tåktens verksamhetsområde förekommer två häckande fågelarter som attraherats till området bl.a. av den terräng som formats av tåktverksamheten; berguv och backsvala. Båda dessa arter omfattas av det skydd som ges av 4 § artskyddsförordningen (2007:845). Det innebär att det bl.a. är förbjudet att avsiktligt fånga eller döda dem eller störa dem under häckning, övervintring eller flyttning. Det är också förbjudet att skada eller förstöra deras häcknings- eller viloplatser. Båda arterna är av artdatabanken klassificerade som hotade; berguv som sårbar och backsvala som nära hotad.

Berguv har sedan länge varit kraftigt tillbakaträngd genom mänsklig förföljelse och miljögifter samt genom exploatering av attraktiva häckningsplatser. Genom omfattande insatser för återetablering av arten har den återhämtat sig något, men på senare år har beståndet minskat igen. Arten häckar i rasbranter och klippterräng samt i av människan skapade miljöer som stenbrott, grustag, på kalhyggen och vid soptippar. Bobranten är oftast mer än 20 m hög och vänd mot sydliga riktningar. En bergtåkt kan erbjuda goda möjligheter till lämpliga och skyddade häckningsplatser.⁵

Backsvalan har minskat påtagligt under det senaste decenniet och minskningen antas delvis bero på förlust av förekomstarea, kvalitén på artens habitat, antalet lokalområden. Arten förlägger sina kolonier i första hand till branta skärningar i jordartsfraktionerna finmo-grovmo-finsand. Sandlagren kan bli tillgängliga på olika sätt; där stora vattendrag eroderar landskapet eller genom grustäkt och liknande. I södra Sverige är grustäkter en mycket viktig häckningsbiotop. I dessa riskerar bona förstöras på grund av maskinvibrationer eller genom direkta ingrepp i boväggen under häckningssäsong. Skador kan också uppstå genom återställningsarbeten (igenläggningar) under sommartid och genom att täkter efterbehandlats utan hänsyn till backsavalans behov av branter.⁶

Mark- och miljödomstolen bedömer att ansökt verksamhet med de skyddsåtgärder och försiktighetsmått som bolaget har föreslagit riskerar att medföra skada som är otillåten på både berguv och backsvala. Under sådana förhållanden är inte verksamheten tillåtlig med avseende på platsvalet enligt 2 kap 6 § miljöbalken (jfr MÖD 2013:13). Mark- och miljödomstolen konstaterar vidare, mot bakgrund av verksamhetens art och syfte, att det saknas förutsättningar enligt 14 §, 3 artskyddsförordningen (2007:845) att ge dispens till de ingrepp som riskerar att påverka berguv och backsvala på ett otillåtet sätt.

För att ansökt verksamhet ska kunna bedrivas fordras istället att den genom längre gående begränsningar och försiktighetsmått än de som bolaget föreslagit anpassas så att den inte omfattas av förbuden i artskyddsförordningen. Detta kan enligt domstolens bedömning ske genom att villkoren utformas så att de säkerställer kontinuerlig ekologisk funktion (KEF), d.v.s. att arterna alltid har tillgång till ostörda häckningsmiljöer av minst samma kvalitet och omfattning som nu. Detta ska säkerställas både för den tid under vilken verksamheten bedrivs och då verksamheten har avslutats.

För tillräcklig hänsyn till berguv fordras att täkt- och efterbehandlingsplaner ska utformas och genomföras så att minst två lämpliga häckningsplatser (en utöver den

⁵ Artdatabanken: <https://artfakta.artdatabanken.se/?&s=berguv&v=1>

som just då används, eller senast använts) kontinuerligt ska finnas inom området under hela tiden, också vid tiden efter det att verksamheten slutligt upphört och området efterbehandlats. Berguv kan temporärt överge en boplats för att efter flera år återetablera sig på platsen varför skyddet av boplatser ska gälla upp till 15 år efter det att platsen varaktigt varit övergiven på sätt som föreslagits av länsstyrelsen. Även om misslyckade häckningsförsök kan ge intryck av att en boplats övergivits ska den behandlas som tagen i besittning under hela häckningssäsongen.

För backsvala förutsätter KEF att mängden tillgänglig (och funktionell) yta för bon inte minskar vid något tillfälle under täktens verksamhetstid eller efter denna.

Domstolen finner mot denna bakgrund att de villkorsförslag som lämnats av bolaget resp. länsstyrelsen behöver justeras och kompletteras i några avseenden. Bl.a. ska bolaget åläggas att genom en täktplan beskriva hur och i vilken ordning brytning och uttag av material avses utföras samt hur anpassningar ska göras för att säkerställa att de båda fågelarterna och andra hotade arter i täktområdet inte ska åsamkas skada eller störning. Hänsynstaganden i täktplanen ska bl.a. baseras på i målet redovisad och kunskap om förekomst av berguv, backsvala och övriga inom området hotade arter.

Domstolen erinrar bolaget om att detta tillstånd inte heller för övriga arter som omfattas av skydd enligt artskyddsförordningen medger åtgärder eller ingrepp som kan medföra förjuden skada eller störning.

Kontrollfrågor m.m.

Mark- och miljödomstolen har inte i detalj tagit ställning till den kontroll av verksamhet, utsläpp och miljöpåverkan som kan komma att erfordras vid verksamheten. Villkor för kontroll, i enlighet med 22 kap. 25 § 3 p. miljöbalken, är frågor av sådan karaktär som tillsynsmyndigheten är bäst lämpad att besluta om. Tillsynsmyndigheten bör därför ges rätten att fastställa villkor om besiktning och kontroll, såsom utsläppskontroll med angivande av mätmetod, mätfrekvens och utvärderingsmetod. Kontrollens syfte ska vara att följa parametrar av betydelse för

⁶ Artdatabanken: <https://artfakta.artdatabanken.se/taxon/100124>

efterlevnaden av detta tillstånd samt att följa upp de effekter och konsekvenser av verksamheten som beskrivits i miljökonsekvensbeskrivningen. Som underlag härför bör bolaget åläggas att inge förslag till kontrollprogram. Ett förslag till kontrollprogram ska skickas till tillsynsmyndigheten i så god tid att det kan börja tillämpas så snart verksamheten påbörjas. Programmet kan därefter anpassas till vad tillsynsmyndigheten finner motiverat och beslutar.

Mark- och miljödomstolen finner det motiverat och skäligt att buller kontrolleras regelbundet vart tredje år eftersom effekten av bullerskyddsåtgärder som måste ändras i takt med att täktverksamheten ändras (t.ex. brytfrontens läge ändras) måste följas upp. Domstolen delar länsstyrelsens uppfattning att kontroll i kalibreringssyfte bör göras när bolaget nått de olika beräkningsfallen; första tillfället avser beräkningsfall 1.

Villkor för buller ska inrymma bestämmelser om bestämning av ekvivalentnivå samt kontroll på sätt som medger att ekvivalentvärden angivna i villkoret ska mätas/beräknas för aktuellt drifttidsintervalls varaktighet och inte för hela det tidsintervall som anges för resp. begränsningsvärde i villkoret. Strategin för kontrollen ska följa vad som beskrivs i Naturvårdsverkets rapport 6538 samt vad gäller specifikt mätningar och beräkningar vad som anges i remissversion från 2005 av ”Metod för immissionsmätning av externt industribuller” eller vad som kommer i dess ställen.

Efterbehandling

Mot bakgrund av vad som anförts ovan anser domstolen det nödvändigt att bolaget snarast möjligt tar fram en efterbehandlingsplan för tükten. Planen ska samordnas med den tüktpän som föreskrivs genom villkor 7. Syftet med detta krav är att bolaget tidigt ska redovisa hur tükten successivt ska efterbehandlas med riktning mot ett slutligt efterbehandlingsmål. Efterbehandlingsplanen ska, liksom tüktpänen, visa hur hänsyn till bl.a. naturvårds- och friluftslivsintressen ska tillgodoses såväl under den pågående tükhverksamheten som efter den har avslutats.

Ekonomisk säkerhet

Mark- och miljödomstolen delar länsstyrelsens uppfattning att den säkerhet som ska ställas för kommande efterbehandlingsarbeten ska beräknas med marginal för oförutsedda framtida omständigheter. Detta motiveras särskilt av att det nu aktuella tillståndet ska gälla för lång tid (30 år) framåt. En schabloniserad beräkning av framtida kostnader för efterbehandling, utan alltför stor hänsyn till faktiskt tänkta efterbehandlingsåtgärder, ska därför tillämpas vid bedömningen av säkerhetens storlek.

Oförutsedda skador till följd av vattenverksamheten

Flera närboende har uttryckt oro för att bolagets vattenverksamhet ska orsaka skador, på egna brunnar eller att bolagets påverkan på Rytte-Rinnanån ska orsaka skador på egna fastigheten. Domstolen vill i anledning av detta peka på att om det under arbetstiden och tiden för oförutsedd skada (i enlighet med domslutet 20 år från arbetstidens utgång) skulle uppstå skada som har orsakssamband med *vattenverksamheten (bortledandet av vatten)* kan eventuella ersättningsanspråk hanteras i den ordning som gäller för oförutsedda skador, nämligen enligt 24 kap. 13 och 14 §§ miljöbalken. Frågor om ersättning för skador orsakade av andra delar av verksamheten regleras genom 32 kap. miljöbalken och inte inom ramen för detta mål.

Vad som i övrigt ska gälla för tillståndet framstår som okontroversiellt och framgår av domslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 3 (DV 425)

Överklagande senast den 29 maj 2017.

Christina Olsen Lundh

Joen Morales

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Christina Olsen Lundh, ordförande, och tekniska rådet Joen Morales samt de särskilda ledamöterna Börje Andersson och Lars Heineson.

